Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 90 (17213) | 1986 оной апрелиин 17, четверг | Сэн 3 мүн.

ШВЕЦИИН ПРЕМЬЕР-МИНИСТРЭЙ ЕРЭЭД БАЙҺАН ТУХАЙ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев хани ёһоной албанай хэрэгээр Москвада ерээд байһан Швециин Премьер-Министр, Швециин социал-демократическа хүдэлмэришэнэй партиин Түрүүлэгшэ И. Карлссонтай апрелиин 15-да уулзаба.

Ливидэ эсэргүүгээр американ захиргаанай үүдхэһэн гутамшаг муухай ябуулгые М. С. Горбачев эрид буруушааһан байгаа. Багахан орондо зэбсэгтэ добтолго хэжэ, США уласхоорондын үндэһэн шухала асуудалнуудта ямараар хандадаг байһанаа элирхэйлэн харуулаа. Ямаршье ушар баримтануудаар сагааруулжа болохын аргагүй энэ ябуулгань Советскэ Союзай эб найрамдалта үүсхэлдэ зүрюугээр шэглүүлэгдэһэн, уласхоорондын харилсаае һайжаруулха харгы замуудые бэдэрэн ололгые буруу һүргэһэн, Женевэдэхи уулзалгада үндэһэлһэн этигэл найдалые һуларуулха талаар зорюулагдаһан США-гай һүйдхэлтэ хэрэгүүдэй нэгэниинь болоно. Эдэ бүгэдэ совет-американ харилсаае зорюута түгшүүрилтэй болгохо гэһэн зорилготой бшуу.

Хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэ дэбжэлтэ эрид хубилалтын үедэ хүрэжэ ерээд байна. Үзэл суртал болон политическэ илгаануудһаа дулдыдангүй, хүнүүд али бүхы юумэндэ харюусалгатайгаар, тодо зүбөөр хандаха зэргэтэй. Хүн түрэлтэниие аршалан абарха хэрэгые бэелүүлхэ шухала. Сагаа гээхэ ёһогүйбди. Коммунистнууд болон социал-демокрадуудай харилсаа холбоон энэ талаар ехэ юумэ үгэжэ шадаха. Ехэ арга боломжотойшье һаа, политическэ хүсэл эрмэлзэлээр дутадаг Баруун Европын ямар алхам хэһэнһээ горитой юумэн дулдыдаха байна.

Хоёр талын харилсаанай үндэһэн шухала асуудалнуудаар һанамжануудаа хэлсэбэ. Олон жэлдэ олдоһон дүй дүршэл, адли тэгшэ эрхын ба этигэл найдалай оршон байдал хоёр ороной хоорондо хэгдэдэг политическэ хөөрэлдөөе хүгжөөхэ, али алиндань ашатай туһатай экономическа харилсаае бэхижүүлхэ арга олгохо байна. Швецитэй тогтооһон харилсаа холбоонойнгоо ямаршье юумэндэ дайрагдангүй, хододоо батаар хүгжөөгдэхэ байһыень хүсэнэбди гэжэ М. С. Горбачев мэдүүлээ. Ушарһан али бүхы асуудалнууд элдэб үе шатада сэхэ, нюуса бэшээр, юрэдөөл, хани хүршэ ёһоор, хоёр ороной аша туһада зүбшэн хэлсэгдэхэ аргатай гэжэ үгээ ойлголсобод.

Ниитын һанамжаар, энэ уулзалга нэгэ нэгэнэйнгээ һанал бодолые, хараа зорилгые бүри һайнаар ойлгохо арга олгобо, совет-швециин тогтууритай хани барисаае, харилсаа холбоое саашадань хүгжөөхын, хоёр ороной хоорондохи холбоое, һанамжануудаа хэлсэлгые эдэбхижүүлхын, гүрэнэй болон партийна талаар уласхоорондын оршом соохи холбоо барисаагаа үргэдхэхын тула һайн үндэһэ һуури табиба.

* * *

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. И. Рыжков Швециин Премьер-Министр И. Карлссонтай энэ үдэр хөөрэлдэбэ.

Уласхоорондын гол шухала зарим асуудалнуудаар СССР-эй болон Швециин хоорондохи хараа бодол тудалдана гэжэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэһэн байна. Энэнь эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай аша туһада хоёр ороной хоорондохи харилсаанда һайн үндэһэ һуури табиха юм.

Ливидэ американ авиациин добтолгодо хоёр тала ехэ анхаралаа хандуулаа. Энэнь ООН-ой Уставые бүдүүлигээр хазагайруулһан ушар болоно, бүгэдэ ниитын эб найрамдалда, аюулгүй байдалда ехэ хоро хүргэнэ.

Уласхоорондын асуудалнуудаар һанамжануудаа хэлсэхэ үедөө И. Карлссон эб найрамдалай ба буу зэбсэгүүдые хуряалгын зорилгонуудые туйлаха хэрэгтэ саашадаашье ехэ хубитаяа оруулхые, ядерна дайнай аюулые һуларуулхын, усадхан зайсуулхын тула бүхы арга боломжонуудаа элсүүлхые Швеци хүсэнэ гэжэ батална. 2000 он хүрэтэр ядерна буу зэбсэгүүдые шата шатаарнь усадхаха тухай совет программые И. Карлссон Швециин правительствын үмэнэһөө һайнаар сэгнэбэ. Замбуулинай дайдын амгалан тайбан байхын түлөө, тэндэ сэрэгэй хёмороо зүришэлдөөе зайсуулан сарахын түлөө Швеци тэмсэнэ гэжэ тэрэ мүн лэ батална. Бүхы ядерна тэһэлэлгэнүүдые болюулха гээшэ хүн түрэлтэниие ядерна буу зэбсэгһээ сүлөөлхэ харгы замда шухала алхам болохо юм гэжэ Швециин Премьер-Министр тэмдэглээ.

Совет-швециин али алиндань ашатай туһатай харилсаае саашадань эдэбхижүүлхэ гээшэ шухала удха шанартай гээд СССР-тэ тоолодог юм гэжэ Н. И. Рыжков хоёр талын харилсаанай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэдээ онсолон зааба. КПСС-эй XXVII съезд дээрэ баталагдан абтаһан 1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд СССР-эй болон Швециин хоорондохи худалдаа наймаанай-экономическа харилсаае хүгжөөхын тула нэмэлтэ арга боломжонуудые нээнэ.

* * *

1995 он болотор худалдаа наймаа хэхэ тухай удаан болзорой хэлсээе һунааха тухай бэшэгүүдээ андалдан абалсаһан, авторска эрхэнүүдые хоёр талаһаа сахин хамгаалха тухай совет-швециин правительстванууд хоорондын хэлсээндэ гар табигдаһан байгаа.

* * *

И. Карлссонай хүндэлэлдэ СССР-эй правительство Кремлиин Ехэ ордон соо сайлалга хэбэ.

Тэрээнтэй сугтаа ябаһан тусхай тушаалтад И. Карлссонтай хамта байлсаа.

Совет талаһаа — нүхэд Н. И. Рыжков, Г. А. Алиев, Э. А. Шеварднадзе, Н. В. Талызин болон бусад тусхай тушаалтад сайлалгада хэбаадаба.

Хани барисаанай оршон байдалда үнгэрһэн сайлалга дээрэ Н. И. Рыжков, И. Карлссон үгэ хэлэбэ. Тэдэнэй хэлэһэн үгэ анхаралтайгаар шагнагдажа, альга ташалгаар угтагдаһан байгаа.

(ТАСС).

КОММУНИС СУББОТНИК УРЯАЛНА

ХАЛУУН ЭРМЭЛЗЭЛТЭЙГЭЭР

В. И. Ленинэй түрэһөөр 116 жэлэй ойдо зорюулагдаһан коммунис субботнигой үдэр ажалай эгээл үндэр бүтээсэ туйлажа хүдэлхэ гэлэн үүсхэл Советскэ район дотороо зарим предприятинууд гаргаба.

«Бурятагропромстрой» нэгэдэлэй барилгын материалнуудай комбинадайхид энэ үдэр 12 мянган түхэригэй товарна продукци үйлэдбэрилэн гаргаха уялга абаа. Энэнь ҳадаа сүүдхын даабариһаа 33 процент дээгүүр болоно. Эндэхи хүдэлмэришэд, алба хаагшад, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд энэ үдэр ажаллажа олоһон салин хүлһэнэйнгөө фондһоо 1010 түхэриг арбан хоёрдохи табан жэлэй жасада дамжуулха юм.

Үнинэй тогтонижонги, ажалай баян ёһо заншалнуудтай коллектив — «Бурятпромжилводстрой» трестын Заречныш нүүдэлэнь һожсруулагдамал колоннынхид субботнигой үдэр 3500 түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри ооһэдыш хүсөөр хэхээр шиидэнхэй. 900 түхэриг мүнгэ табан жэлэй жасада эльгээхэ юм.

Зүүн Сибириин технологическа институдай коллектив һүүлэй үедэ үйлэдбэритэй холбоогоо улам бэхижүүлнэ. Институдай багшанар, студентнэр, дүн хамта нэгэ хүнэй 30 мянган часай туршада хэхэ хэмжээнэй хүдэлмэри субботнигто зорюулан хэхээр хараална. Эдэнэр уридшалан субботнигой тоосоогоор барилга дээрэ ажаллажа эхилэнхэй. Түрэл районойнгоо үйлсэ, гудамжануудые болбосон түхэлтэй болгохо, һуралсалайнгаа корпусуудые сэбэрлэн арилгаха хүдэлмэридэ тон эдэбхитэй хабаадаха зорилготой. Тиигэжэ ерээдүйн мэргэжэлтэд 2200 түхэриг эб найрамдалай жасада эльгээхэ. Эдэнэй патриотическа үүсхэлые городой бусад дээдэ һургуулинуудай студентнэр халуунаар дэмжээ.

Улаан-Үдын авиапредприятиин коллектив «улаан субботын» үдэр хүдэлжэ олоһон 3200 түхэригөө түсэбтэ табан жэлэй жасада зорюулха. «Алмагдаһан түлишөөр 4 рейс хэхэбди» гэһэн уялга абаа.

Эдэ коллективүүдэй һайн һайхан үүсхэлнүүд бусад предприяти болон эмхи зургаануудта халуунаар дэмжэгдэбэ.

С. БОРОДИН.

Манай штатнабэшэ фотокорреспондент Н. Дригеновэй буулгаһан зураг дээрэ Ахын районой «Улаан Аха» колхозой түрүү хонишод Владимир Лопсонович Шарастепанов Евдокия Аюшеевна Иванова хоёрые харанат. Энэ эбтэй бүлэ ленинскэ коммунис субботнигой үдэрые эршэмтэй ажалаараа тэмдэглэхэ, хонидойнгоо хашаа соохиие сэбэрлэхэ түсэбтэй. Шэрүүн уларилта Ахын хонишод мүноо үедэ абаһан түл түрэсээ гарзагүйгоор түлжүүлжэ байна.

ГАБШАГАЙГААР

— Владимир Ильич Ленинэй түрэһэн үдэрые колхозшигуудай габшагай ажалаар тэмдэглэхэ хүсэлтэй,— гэжэ Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь, субботнигто бэлдэхэ ба үнгэргэхэ талаар штабай начальник Г. Г. Цыренов нэн түрүүн мэдүүлбэ. — Һаяхан штабай заседани боложо, «улаан субботын» үдэр бэелүүлэгдэхэ ажалай хэмжээн тодорхойлогдобо.

Ажалай һайндэрэй үдэр тус колхоздо 43 центнер һүн һаагдаха. Бүхыдөө 3,5 мянга гаран түхэригэй хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилэгдэхөөр хараалагдаба. Тэрэшэлэн гурбан мянган һургаар бэлэдхэгдэхэ, поли болон нуганууд сэбэрлэгдээд, хорёологдохо ёһотой.

Колхозой шефүүд — СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай коллектив һаяхан колхоздо ерэжэ, «улаан субботын» тоосоогоор ажал хээ. Тэдэнэр хоёр үдэрэй туршада хэдэн арбаад кубометр һургаар бэлэдхэһэн байна.

Арбан хоёрдохи табан жэлэй жасада бүхыдөө 1280 түхэриг мүнгэн оруулагдаха юм.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.
Сэлэнгын район.

НҮХЭР М. С. ГОРБАЧЕВ БЕРЛИН МОРДОБО

СЕПГ-гэй ЦК-гай уряалаар Германиин Социалис Нэгэдэмэл партиин XI съездын хүдэлмэридэ хабаадахын тула КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев толгойлогшотой Советскэ Союзай Коммунис партиин делегаци апрелиин 16-да Москваһаа Берлин мордобо. Делегациин бүридэлдэ КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. А. Медведев, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Эстониин компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь К. Г. Вайно, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Москвагай Владимир Ильичэй нэрэмжэтэ электромеханическа заводой токарь-расточник В. П. Тихомиров, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, СССР-эй Наукануудай академиин вице-президент К. В. Фролов, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, СССР-һээ ГДР-тэ байдаг элшэн сайд В. И. Кочемасов ороно.

Делегациие КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд Г. А. Алиев, В. И. Воротников, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков, М. С. Соломенцев, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидадууд В. И. Долгих, Б. Н. Ельцин, С. Л. Соколов, Н. В. Талызин, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар А. П. Бирюкова, А. Ф. Добрынин, М. В. Зимянин, В. П. Никонов, Г. П. Разумовский, А. Н. Яковлев, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ И. В. Капитонов, бусад нүхэд Внуковска аэродром дээрэ үдэшэбэ.

(ТАСС).

БУРЯАДАЙ АССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Байгша оной апрелиин 15-да Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй заседани болобо.

«Буряадай АССР-эй экономическа болон социальна хүгжэлтын 1986 оной нэгэдэхи кварталай Гүрэнэй түсэб дүүргэлгын дүнгүүд тухай», «Буряадай АССР-эй 1985 оной ба 1986 оной нэгэдэхи кварталай Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэлэй дүнгүүд тухай» асуудалнууд түрүүн зүбшэн хэлсэгдэжэ, республикын Госпланай түрүүлэгшын орлогшо **Ц. М. Данзанов**, Буряадай АССР-эй Финансын министр **Ч. В. Ендонов** гэгшэд элидхэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө, партиин XXVII съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ үргэн дэлисэ олгохо талаар ябуулагдаһан эмхидхэлэй, ниитэ-политическэ ехэ хүдэлмэриин ашаар 1986 оной нэгэдэхи квартал соо республикын экономическа болон социальна саашанхи хүгжэлтэ хангагдаһан байна гээд Министрнүүдэй Совет тэмдэглэбэ.

Промышленна продукци худалдаха түсэб 101,7 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб 102,2 процент дүүргэгдэжэ нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, промышленна продукциин хэм хэмжээн 8,6, ажалай бүтээсэ 7,3 процентээр дээшэлһэн байна.

Агропромой предприятинууд продукци худалдаха даабарияа 105,3, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө 101,7 процентдэ хүргэжэ, нёдондоной нэгэдэхи кварталайхида орһэдоо продукциингаа хэм хэмжээе 9,7, ажалайнгаа бүтээсэ 8 процентээр дээшэлүүлһэн байна. Мал болон шубуу худалдажа абаха талаар түсэб 17, һү — 14, үндэгэ — 10 процентээр дээшэлээ. Бүхы малай гарзалалга нёдондонойхиһоо үсөөрүүлэгдээ, урданайхиһаа олон тугал, хурьган, поршоонхо, унаган абтаа.

33, 2 миллион түхэригэй гол фонднууд байгша оной эхинһээ хойшо ашаглалгада оруулагдаба, эд баранай эрьесын түсэб 102 процент дүүргэдэбэ, түсэбөөр хараалагдаһанһаа 172,4 мянган түхэригөөр ехэ хэрэглэмжэ хангалгын хүдэлмэри хэгдэбэ, дүн хамтадаа 47,4 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра, бусад объектнүүд ашаглалгада тушаагдаба.

Зарим тэды һайн дүнгүүдэй туйлагдабашье, горитой дутуу дунданууд үшөөл ушарна. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй мэдэлэй промышленна 6 предприяти даабаринуудаа дүүргэжэ шадангүй, 300-гаад мянган түхэригэй продукци дутуу гаргаһан байна. Промышленна 4 предприяти бүхэнэй нэгэниинь ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабарияа дүүргэбэгүй. Шанар муутай продукци гаргаха ушарнууд түмэр хэрэгсэлнүүдэй Кировэй нэрэмжэтэ, хилээмэнэй 2-дохи, 4-дэхи заводуудта, макаронно фабрикада дайралдаа, зарим коллективүүд продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулха, материал болон түүхэй эд алмаха даабаринуудаа хүсэндэнь хүргөөгүй.

Үбһэ тэжээлэй 1985 онойхиһоо ехэ байн гэһээнь, Баунтын, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй районуудта мяха үйлэдбэрилгэ, Тарбагатайн райондо үнеэн бүхэнһөө һү һаалга доошолоо, Хойто-Байгалай райондо эбэртэ бодо малай, Загарайда, Сэлэнгэдэ — гахайнуудай, Ахада — хонидой, Баргажан, Баунт, Захааминда — моридой гарзалалга нёдондонойхиһоо олошороо. Хабарай тарилгада бэлэдхэлдэ дутуу дунданууд бии.

Бии байгаа дутуу дунданууды саг дары усадхаха хэмжээнүүдые Министрнүүдэй Совет хараалба.

«Материальна нөөсэнүүдые алмаха ба гамтай һайнаар хэрэглэхэ талаар арадай депутадуудай Кабанскын районно Соведэй гүйсэдкомой ябуулдаг эмхидхэлэй хүдэлмэри тухай» асуудал зүбшэн хэлсэгдэжэ, тус гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **А. А. Дакько** тоособо.

Үйлэдбэриие нарижуулан һайжаруулха, шэнэ техникэ болон түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ талаар Кабанскын райондо хангалтагүй хүдэлмэри ябуулагдана гэжэ Министрнүүдэй Совет тэмдэглэбэ.

Энэ тон шухала асуудал ажалша бүхы коллективүүдэй үдэр үдэрэйнь, нэрэ хүндын хэрэг болоогүй байна бшуу. Тиигэжэ түүхэй эд болон материалнуудые хэмһээ үлүүгээр гаргашалха ушарнууд али олон дайралдана. Жэшээлхэдэ, 13,2 мянган кубометр модоной материалнуудые, 71 мянган киловатт-час электрын элшэ хүсэ Байгалай модоной бааза, 85 тонно условно түлишэ рельс гагналгын 85-дахи поезд хэмһээ үлүүгээр гаргашалаа гээд тодоруулагдаа.

Районой олон предприятинуудта бар хүсөөр хэгдэдэг хүдэлмэриин хэмжээн горитой зандаа байна. Клюевскэ леспромхоздо бүхы ажалайнь 53, Байгалай модоной баазада — 55 процент гараар хэгдэдэг юм.

Эдэ мэтын дутуу дундануудые саг дары усадхажа, алмалта, арьбалалтын түлөө тэмсэл үргэнөөр ябуулха, энэ талаар эмхидхэлэйнгээ хүдэлмэриие улам һайжаруулха зорилго Кабанскын районой совет, ажахын органуудай урда табигдана.

«1986—1990 онуудта арадай үргэн хэрэглэмжын болон хангалгын албанай гаргадаг эд хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгын комплексно программа тухай», «Госбанкын республиканска конторын 1986 оной хоёрдохи кварталай кассова түсэб тухай» болон бусад асуудалнууд Министрнүүдэй Соведэй үзэмжэдэ табигдаба.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар зохихо тогтоолнууд баталагдан абтаа. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **В. Б. Саганов** зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **А. М. Беляков** Министрнүүдэй Соведэй заседаниин хүдэлмэридэ хабаадалсаба.

ХАНИ БАРИСААМНАЙ УЛАМ ХҮГЖЭХЭЛ

Совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй Буряадай эмхиин зургаадахи тоосоото-һунгалтын конференци уржадэр Улаан-Үдэдэ боложо үнгэрбэ. 1981—1985 онуудта бүлгэмэй республиканска эмхиин ябуулһан хүдэлмэри тухай тоосоото элидхэл правлениин түрүүлэгшэ Б. С. Семенов хэбэ. Үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ хоёр оронуудай хоорондохи хани харилсаан улам хүгжөө, бүлгэмэй гэшүүд олошороо, нютагуудай эмхинүүд ажал ябуулгаяа улам эдэбхижүүлээ. 1983 ондо Советскэ Союзай туйлалтануудые Буряадай АССР-эй жэшээ дээрэ Монголой Арадай Республикада, хүршэ аха дүү монгол арадай амжалта туйлалтануудые 1984 оной сентябрьда манай республикада харуулалга хоёр ороной хоорондохи харилсаа холбоо улам бэхижүүлээ гээд элидхэлшэ онсолон тэмдэглээ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ Зүүн-Сибириин гүрэнэй соёлой институдай ректор С. И. Никифоров, Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинадай директор А. И. Шапиро, Буряадай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай багша, түүхын эрдэмэй доктор, профессор Д. Б. Улымжиев, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай хүдэлмэришэн А. Е. Слепов, совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй Сэлэнгын районно эмхиин правлениин түрүүлэгшэ Г. Ц. Сабжаев, ажалай ветеран Ф. А. Абагаев гэгшэд хабаадаа.

Конференци дээрэ партиин обкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагша В. М. Горлов үгэ хэлэбэ. Тоосоото элидхэл зүбшэн хэлсэһэнэй удаа тусхай тогтоол баталан абтаа.

Делегадууд хани барисаанай бүлгэмэй Буряадай эмхиин Правлениие һунгаба. Правлениин түрүүлэгшээр Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. А. Бадиев һунгагдаа. Совет-монгол хани барисаанай бүлгэмэй Бүхэсоюзна VI конференцидэ Буряадай эмхиһээ делегадаар нүхэр А. А. Бадиев һунгагдаба.

Манай корр.

ХАРЮУСАЛГАА ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ — ШИИДХЭХЫ НҮЛӨӨТЭЙГӨӨР

ПАРТИИНА АЖАБАЙДАЛ

Хойто-Байгалай районой экономикын сээшэдэнь гурдан түргэнөөр хүгжэнэ, энэдэш байгаалиин баялигые олон уртэйгээр хэрэглэхэ, үхэр молой, эрын, адуунай тоо толгойе олошоруулхо дэрэгтэ Байгал-Амарай түмэр харгын барилга сэх үүргэ нүүлэ үзүүлнэ, үзүүлнэшэ. Болонкээ сотой туршада мүнөө үе сотой эрхим 11 посёлок барилдаа, «Тыйский», «Ангарский», «Эстония», «Интернациональный» совхозууд, Уоянай леспромхоз эмхидхэгдэбэ. БАМ-ай барилгашадай сэхэ туһаламжатайгаар сэбшэлэн таряалангай талмайнууд үргэдхэгдэнэ, газар үндэнэ түхээрэгдэнэ. [illegible]

Арбан хоёрдохи табан жэлэй туршада Буряадай участогой барилгашадай Витим хүрэтэр түмэр харгы электрификацилха [illegible] бригадна подрядай гурим зоригтойгоор үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгэ болоно.

Барилгын организацинуудай, промышленна предприятинуудай коллективүүд [illegible] 35 процентынь бригадна подрядай гуримаар хүдэлнэ. [illegible] коллектив хүсэд һайнаар хэрэглэнэгүй, бүхы ошоодой 40 процентынь бар хүсөөр бүтээгдэнэ. Эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха гэһэн шанга эрилтын табигдахые байхада нигэшэ хуушанайхяараал хүдэлшэ байхаар аал?

— Түс трестые эрхилэгшэ А. П. Романов, парткомой секретарь Р. П. Мухаров гэгшэд харюусалгаараа дээшэлүүлхэ [illegible] — гэжэ КПСС-эй Северобайкальскын горкомой нэгэдэхи секретарь [illegible] элидхэлдээ тэмдэглэбэ.

БАМ-ай түмэр харгын Северобайкальскын отделенинн, Хойто-Байгалай геологи-шэнжэлгын экспедицин, «БАМтоннельстрой» гэжэ барилгын управленин коллективүүд [illegible]

Хүдөөгэй ажалшад шэнэ табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө муу бэшэ үрэ дүн түйлажа ябана. Үхэр мелда үбэлдөө бардам хүрэхөөр тэжээл бэлэдхэгдэһэн байгаа. Тиимэһээ һү, мяха гүрэндэ худалдаха һара бүриин даабари амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ. Районой ажалшад байгша оной нэгэдэхи кварталай туршада һү худалдаха даабарие 140 процент, мяха худалдаха даабарие 180 процент дүүргэжэ, үшөөл һайн үрэ дүн түйлаха арга боломжотой байна. [illegible]

— «БАМтоннельстрой» гэжэ барилгын управленин коллективэй бүхы ажалшадай 68 процентынь бригадна подрядай гуримаар хүдэлнэ. Үнгэрһэн табан жэлэй даабари 4 жэл 4 һарын туршада дүүргэгдэбэй. Байгша ондо 72 процент ажалаа бригадна подрядай гуримаар хэхэ зорилготойбди. [illegible] Бидэ энэ табан жэлэй туршада Хойто-Муяын тоннелиин барилга дүүргэжэ, хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа хандуулаха үгэ [illegible] — гэжэ [illegible] парткомой секретарь А. П. Зенченко хэлэбэ.

Үнгэрһэн жэлэй һүүл багаар локомотивно депогой түрүүшын элэктровоз [illegible] ашаглалгада тушаагдаа һэн. Локомотивнуудай машинистнууд, слесарьнууд ажаллаха, амарха зохид эрхэ байдалтай болоо. [illegible] Гэбэшье барилгашадай гэмээр мүнөө хүрэтэр Дабаанһаа Северобайкальск хүрэтэр электрын элшэ хүсэ хубаарилха подстанци баригдангүй унжагайрһаар. Энээнһээ боложо, электрын элшэ хүсөөр хангалга ходол таһалдана. Түмэр замшад, барилгашад холбоо барисаагаа бэхижүүлхэ, энэ бүхы дутагдалнуудые хамта усадхаха ёһотой гэжэ депогой хүдэлмэрилэгшэн Н. И. Шельмук мэдүүлбэ.

— Мини хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив БАМ-ай харгы электрификацилха тон харюусалгатай ажал хэжэ байна. Бидэ 3—4 метр гүнзэгы нүхэ малтажа, түмэр бетон баганануудые тодхоноблди. Бүхы ажалайнгаа 90 процентынь бар хүсөөр хэхэ ушартай бологдоно. «Нижнеангарсктрансстрой» трестын [illegible]

Хүрдэхэлгын орёо асуудалнуудые зүбөөр шиидхэхын түлөө [illegible] 18-дахи туннельна отрядай бригадир, КПСС-эй XXVII съездын делегат Н. П. Дровавь, «Ленинградбамстрой» колоннын хүдэлмэрилэгшэн Л. П. Мешков, ВЛКСМ-эй Северобайкальскын горкомой нэгэдэхи секретарь В. И. Трофимов болон бусад хэлэбэ.

Пленум хэлэсэгдэһэн асуудалаар тогтоол батлан абаба.

Пленумэй хүдэлмэридэ КПСС-эй обкомой транспортын ба хэлхэ холбооной таһагые даагша В. А. Уланов хабаадажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ.

К. ЖАМЬЯНОВ,
манай корр.

КПСС-эй Хориин райкомой хоёрдохи пленум боложо, «КПСС-эй XXVII съездын дүнгүүд ба районно партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонууд» гэһэн элидхэл партиин райкомой нэгэдэхи секретарь П. В. Бахаев хэбэ.

— Жиирэй бэшэ, айхабтар ехэ зорилгонуудые КПСС-эй XXVII съезд табиба. Совет хүнүүд хараалагдаһан эдэ бүхы зорилгонуудые эрид шууд бэелүүлхээр шиидэнхэй. Тэрэ тоодо, манай Хориин районой ажалшад зохёон байгуулхы хүдэлмэриин үльгэр жэшээ харуулжа, урдаа табигдаһан зорилгонуудые заатагүй дүүргэхэ хүсэл эрмэлзэлтэй байна,— гэжэ нүхэр Бахаев элидхэлэйнгээ эхиндэ хэлэбэ.

Гэбэшье районой промышленна предприятинууд гүрэндэ продукци тушааха үнгэрһэн хоёр һарын түсэбтэ даабаринуудые арайл гэжэ 97,3 процент дүүргэһэн байна. Зүгөөр ажалай бүтээсэ 111,4 процент дүүргэгдээ гээд тэмдэглэлтэй.

Һүүлэй хэдэн жэлдэ, мүн энэшье жэлэй эхинһээ Хандагатайн леспромхоз түсэбтэ даабаринуудаа ехэл ханамжагүйгөөр дүүргэнэ. Модо бэлэдхэлгээршье, зөөлгөөршье кварталай даабаринууд дүүргэгдэнгүй үлэшөө. Леспромхозой үйлэдбэриинь бааза хуушаранхай. Тэрэниие шэнэлхэ талаар үйлэдбэриин «Забайкаллес» нэгэдэлэй талаһаа таарамжатай хэмжээнүүд абтанагүй. Гадна модошодой ажалай эрхэ байдал сагай эрилтэдэ хүрэмөөр хангагданагүй. Леспромхозой директор С. Н. Бальхеев, парткомой секретарь Л. Л. Брылов гэгшэд тушаалта уялгануудаа үшөөл һулаар дүүргэнэ. Хүрбын леспромхозой коллективэй хүдэлмэридэ иимэрхүүл дутагдалнууд дайралдана.

Районой лесхозуудай дунда Хүрбын лесхозой үйлэдбэриин фонднууд илангаяа хуушараа гэхэдэ болоно. Тэрэнэй цехүүд соо тодхогдоһон оньһон техникэ муудажа, сагай эрилтэдэ хүрэнэгүй. Эдэ бүгэдые усадхажа, һэльбэн шэнэлхэ хэрэгтэ предприятиин директор Г. К. Леонов һаналаа багаар табина.

Түсэбтэ даабаринуудаа дүүргээгүй коллективүүдэй тоодо барилгын материалнуудай участок, районой «Сельхозтехникэ» нэгэдэл оролсоно. Тиихэдэ районой автотранспортна предприятиин, хэлхээ холбооной, худалдаа наймаанай организацинуудай, ажаһуудал хангалгын үйлэдбэриин управлениин хүдэлмэридэ бага бэшэ дутуу дунданууд дайралдана. Тэдэниие усадхаха талаар партиин райком шиидхэхы удхатай хэмжээнүүдые абана.

Район соо тарилгын хүдэлмэридэ бэлдэлгэ үшөөл муугаар ябуулагдана. Ажахынууд хоорондын нүүдэл-оньһожоруулагдамал колоннын коллективэй ашаглалгада тушааһан байранууд ехэ дутуу дундануудтай байна. Тиихэтэй хамта, олон тоото барилганууд элдэб шалтагаанһаа болоно, саг соогоо ашаглалгада оруулагдангүй үлэшөө. Тэрэ тоодо барилга-заһабарилгын участогай коллективэй бодхоожо байһан 18 булын байратай шулуун гэрэй барилга ороно. Болзорой ёһоор энэ гэр аяар хоёр жэлэй урда ашаглагдаха ёһотой байгаа.

Партиин мүнөө үеын аграрна политикые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэг партийна, совет ажахын зургаануудай, коммунист бүхэнэй, бүхы арад зоной түбхын түрүүшын зорилго болоно гэжэ партиин XXVII съездын резолюци соо тэмдэглэгдэнэ гэжэ нүхэр Бахаев хэлээд, хүдөө ажахын продуктнуудые элбэгээр үйлэдбэрилхэ, өөрынь үнэ сэн хямдаруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар бага бэшэ хүдэлмэри район соо ябуулагдажа байна гээд тэмдэглэбэ.

Хүдөө ажахые хүгжөөлгэ гээшэ гол түлэб газар ажалай барилгын үрэ дүнгүүдһээ дулдыдана. Нёдондо жэлдэ хамта дээрээ 21,5 мянган тонно орооһон хуряагдажа, таряалангай талмайн гектар бүриһөө 11,2 центнер ургаса абтаа. Зүгөөр таряалангай талмайнуудые аша үрэ ехэтэйгээр хэрэглэжэ, бүри һайнаар ажаллабал, тэрэнэй гектар бүриһөө 13—15 центнер ургаса абаха гэхэ гү, али бүхыдэнь 30—32 мянган тонно орооһо суглуулха арга боломжо бии байна.

Анаагай, Хориин, Хүлэй совхозуудта таряалангай талмайнууд дээрэһээ орооһоной ургаса тон багаар абтана. Эдэ ажахынуудай агротехническэ албанай хүдэлмэрилэгшэд ажалдаа эрилтэ багатайгаар хандана, үйлэдбэри дээрэ түрүү онол аргануудые хэрэглэнэгүй.

Гүрэндэ һү, мяха, үндэгэ худалдаха түрүүшын кварталай даабаринууд болзорһоо урид дүүргэгдээ. Энэ хэрэгтэ Үдын, «Георгиевский», Анаагай, Дээдэ-Тайлсын совхозуудай, шубуунай фабрикын коллективүүдэй оруулһан хубита ехэ байна.

— Манай совхозой коллектив түрэл партиингаа съездын шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ байна, — гэжэ Хүрбын совхозой парткомой секретарь **Г. Г. Цыренов** элидхэл тушаа үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Ажал хүдэлмэриеэ мүнөө сагай эрилтэдэ харюусамаар хүтэлбэрилэн ябуулхын тула эндэ ехэ юумэн хэгдэнэ. Ниитын адууһа малай үбэлжэлгэ урдынхида орходоо һайнаар, эмхи гуримтайгаар үнгэргэгдэжэ байна. Харюусалгата саһа — хабарай тарилгын хүдэлмэри эдэ үдэрнүүдтэ эхилхэнь. Тарилгада хабаадуулагдаха оньһон техникэмнай гол түлэб заһабарилагдаа. Гэбэшье ДТ-74 түхэлэй хоёр тракторнай заһабарилгын газарһаа бусажа ерээдүй. Хабарай тарилга болзор соонь үнгэргэгдэхэ гэжэ нүхэр Цыренов [illegible]

— Манай леспромхозой хүдэлмэридэ дайралдаһан дутуу дунданууд тухай тон зүб элидхэл соо хэлэгдээ. [illegible] бэлэдхэдэг газарнай хол [illegible] лонхой. Ажалшадай гэр [illegible] ранууд ехээр хуушараа, [illegible] даа,— гээд Хандагатайн леспромхозой парткомой секретарь **Л. Л. Брылев** хэлэбэ. Унагаагдаһан, бэлэдхэгдэһэн модо ой тайгаһаа зөөжэ асарха харгынууд тон [illegible] Гадна модо зөөдэг автомашинануудынь хуушараа. Тэрэнһээ боложо, бултадаа заһабарида гаража шаданагүй. [illegible] коллектив соо хүмүүжүүлгын хүдэлмэри үшөөл һулаар хидхэгдэнэ. Энэ талаар парткомой зүгһөө тусхай хэмжээнүүд абтажа байна гэжэ Л. Брылев мэдүүлбэ.

Партиин XXVII съездын делегат **Г. М. Бимбаев** үгэ хэлэхэдээ, совхоздо түл абалгын хүдэлмэри дүүрэжэ, 100 эхэ хонин бүриһөө 85 хурьга абтаа гэжэ мэдүүлбэ. [illegible] өөрынь отара дээрэ 100 хониноо 110 хурьган абтаад, гарзалангүй түлжүүлэгдэжэ байна. Нүхэр Бимбаев бүхэнэй даажа абаһан [illegible] даа харюусалга ехэтэйгээр [illegible] даха, абаһан уялгаа заатагүй дүүргэхэ ёһотой байһан [illegible] дэлгэрэнгыгээр хэлээ.

Хүрбын леспромхозой [illegible] най автомашинын [illegible] **Ю. А. Бахрушев**, «Георгиевский» совхозой директор **П. Я. Захаров**, Хориин [illegible] ково Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **П. И. Крас**[illegible] болон бусад элидхэл тухай хэлээ.

Партиин райкомой пленумэй хүдэлмэридэ Буряад АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшын [illegible] Бадиев хабаадалсажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ.

Г. БАДМ[illegible]
манай корр.

СЕМИНАР БОЛОБО

КПСС-эй Улаан-Үдын горком партийна хүтэлбэрилэгшэдэй хоёр үдэрэй семинар үнгэргэбэ. Энэ һуралсаада промышленна предприятинуудай, барилгын эмхинүүдэй, транспорт болон хэлхээ холбооной, худалдаа наймаанай, хүн зоной ахуйн хэрэгсээ хангалгын предприятинуудай парткомуудай, партийна эхин организацинуудай, цехээр парторганизацинуудай секретарьнар уригдаһан байна.

КПСС-эй XXVII съездын доклад, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь В. С. Тимашев «КПСС-эй XXVII съездын эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, партийна организацинуудай эбүүлдэг эмхидхэлэй болон ниитэ-политическэ хүдэлмэриие һайжаруулха талаар бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» элидхэл хэбэ.

Үзэл сурталай, политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ, партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ коммунистнуудые, бүхы ажалшадые элсүүлхэ талаар партийна организацинуудай дүүргэхэ зорилгонууд тухай элидхэл КПСС-эй обкомой пропагандын ба агитациин таһагые даагша В. М. Гордов хэһэн байна.

Арбан хоёрдохи табан жэлэй туршада республикын болон городой социально-экономическэ хүгжэлтын хурдадхаха талаар партийна организацинуудай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай элидхэл КПСС-эй обкомой секретарь Л. В. Потапов хэбэ.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай парткомой секретарь Н. М. Белохолодов үйлэдбэриие хурдадхалгын замда оруулгада эрдэм ухаанай дүүргэдэг үүргын, эрдэм хүгжөөлгын гол шэглэлнүүд тухай асуудалда зорюулагдаһан элидхэл хэбэ.

2000 он хүрэтэрхи хугасаада Улаан-Үдэ городто хэгдэхэ барилганууд тухай городой ахамад архитектор П. Г. Зильберман семинарта хабаадагшадта хөөрэһэн байна.

Г. ЦЫРЕТОРОВ.

Хурамхаанай совхозой түбһөө Хэрмэгэн гэжэ нэрлэгдэдэг газар тиимэшье холо бэшэл даа. Баргажан голой мүльһэн дээгүүр ото һэтэ гараад, шуты бургааһаар бүрхөөгдэһэн эрьеэ зубшоһон алхитайхан харгыгаар ябахадаа, эндэхи дайдын ямар арьбан байһыень ойлгожо эхилхэт.

Байгал шадар тээһээ орьёл торьёл шобхо үндэр сэһан торгон оройтой шэмэг һайхан хадануудаар түшэглэһэн Хурамхаан нютагай дайда хэдышье дэлгэр үужэм бэ даа. Үбэлдөө сагаан жабараар тооһордог энэ дайдада, урихан хабарай һэбшээхэн һалхинһаа Баргажан голой эрьедэхи мойһодой сэсэгэй хонгорһоо гү, али дохинмаа һэргэжэ эхилһэн гүн ехэ байгаалиин амиһаа гү, хүнэй сэдьхэлдэ жэгтэй һайхан мэдэрэл бүлгилэн, хурса зоригой ошод гэнтэ бадараадхиха.

Холын энэ һайхан нютагта орехэл бүхэндөө эндэхи ажалша нүхэдэй хүдэлмэрсэрнь, түйлаһан амжалтаарнь хододоо һонирходогби.

Хурамхаанай районой ажалшад КПСС-эй XXVII съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хам оролсоходоо, арбан хоёрдохи табан жэлдэ һайн дүнгүүдые түйлажа гарахын тула тодорхой хэмжээнүүдые хараалһан юм. Мал ажалшадай урда табигдаһан зорилгонууд хэдэа һайн шанартай продукци үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ элбэг дэлбэг мяха, һү, нооһо худалдалга болоно. Районой ажахынуудта хүдэлмэриин эршые хурдадхахо, ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэ, мүн тиихэдэ продукциин шанарые һайжаруулга гэхэ мэтэ хэмжээнүүд мүнөө үргэнөөр абтажа байнхай.

Эгээл энэ асуудалаар хүдөө нютагуудаар ябахынь урда тээ КПСС-эй райкомой хүдөө ажахын таһагые даагша Г. В. Хороноховтой уулзажа, нэгэ хэдэн асуудалтайгаар хандаа һэм.

— Районой малшад гүрэндэ һү, мяха тушааха байгша оной түрүүшын кварталайнгаа түсэбөө үлүүлэн дүүргээ. Тусхайлбал, гүрэндэ мяха худалдаха даабари 104, һү—104 процент бэелүүлэгдэнхэй. Тиихэдэ үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхидэ орходоо нилээд олон хурьгад, тугал абтажа, элүүр энхээр тэжээгдэжэ байна. Ниитын малай гарза хоролтоньшье нилээд үсөөрэнхэй. Тиигэжэ жэлэй эхин һаранuудһаа мал ажал эрхилэлгэдэ һайн хубилалтанууд болоно, үрэ дүнгүүд түйлагдажа байна, — гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Район дотороо бүтээсэ ехэтэй ажалай жэшээ харуулдаг, социалис мүрысөөнэй манлайда ябадаг коллективүүд, баян дүй дүршэлтэй малшад эндэ олон даа. Тэдэнэй тоодо Уланхаанай совхозой комсомол-залуушуулай хонишодой бригадые даагша, коммунист Дамбо Дамбиновые онсолон тэмдэглэмээр. Тэрэ наһаараа хэды залуушье һаа, ажал хэрэгээрээ жэлһээ жэлдэ эрхим дүнгүүдые харуулдаг нүхэр юм. Тэрэнэй түйлаһан амжалта эндэхи залуу үетэндэ совет ёһоор ажаһуухa, ажаллаха һайн һайхан жэшээ боложо үгэнэ бшуу.

— Манай ажахын хонишод партиингаа XXVII съездын дүнгүүдтэй ехэ анхаралтайгаар танилсажа, тэрэнээ ажалдаа хэрэглэхэ гэжэ оролдожо ябана. Мүнөө дээрээ совхоз дотор 29,7 мянган хурьган абтажа, гарза багатайгаар түлжүүлэгдэжэ байна. Хонин бүриһөө хурьга абаһан коллективүүдэй дундаһаа Светлана Нимаевна Банзеевагай, Цырма Ширеторовна Батуевагай, Дамба Чимитовнч Хубраковай, Виктор Дмитриевич Гармаевай даадаг бригаданууд оролсоно. Манда хонин ажал дээрэ олон залуушуул амжалтатай хүдэлдэг. Тэдэнэй тоодо Хэрмэгэн гэжэ газарта ажалладаг комсомол-залуушуулай коллектив болоно,— гэжэ совхозой парткомой секретарь Б. В. Самбуев хөөрэнэ.

Залуу хүнэй жолоо ута гээд хэлсэдэг aаб даа. Бидэ бага балшар наһанһаа хойшо эхэ, эсэгээ, һүүлдэнь аха нүхэдөө дахажа, ажал хэжэ һурана ха юмбибди. Энэмнай үлзы һайхан харгы болоно гэхэдэ алдуугүй.

Партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүд соо Эхэ ороноймнай хүгжэлтын холын хараатай түсэбүүд баталагдажа, ажабайдалыемнай эршэтэйгээр саашадань дабшуулха залуу үетэнэй урда хэды ехэ харгы зам туяарба гээшэб! Гэрэлтэ энэ замаар залуу наһанайнгаа хүлэгэй жолоое дүнгэн табилуулха хуби заяанда атаархамаар байна.

ЗАЛУУШУУЛНАЙ БАТА НАЙДАМТАЙ

Мүнөө маанадай уулзахаяа зоригшо нүхэднай, Виктор Дмитриевич Гармаев тэрэнэй хани нүхэр залуу коммунист Любовь Владимировна Тубанова хоёр залуу наһанһаа нютагайнгаа элдин дайдада хуби заяагаа ниилүүлһэн, түрэл ажахыдаа амжалта түгэсөөр ажаллажа, нэрэ хүндэеэ дээрэ үргэжэ ябаһан нүхэд юм.

Виктор Гармаев үргэн Хүнтэйнгөө таряалан дээрэ трактор агтын жолоое шангаар адхан, ажалайнгаа намтарые эхилһэн юм. Һүүлээрнь тэрэ нютагайнгаа суута хонишон Роза Молоковагай бригадада хэдэн жэлдэ туһалагшаар хүдэлжэ, малшанай дүй дүршэлтэй танилсаһан, нёдондонһоо хойшо комсомол-залуушуулай хонишодой бригадые хүтэлбэрилдэг болоһон байба.

Мүргэнэй дайдаар хотиролдоһон харгыгаар ябаһаар, дулаанай сагта тиимэ бэлээр хүрэхөөршье бэшэ Хэрмэгэн гэжэ газарта оршоһон хонишодой байрада хүрэжэ ерэбэбди.

Хонидой хурьгалха хаһын хэды үнгэрөөшье һаань, абтаһан түлөө тобир һайнаар томо болгохо мүн лэ туха сүлөөгүй үень оронхой байба. Хонишодой бригадын ажал хэрэгүүдээрнь һонирхон, залуу коммунист Любовь Владимировнада асуудалтайгаар хандахадамнай тэрэ иигэжэ хэһээ һэн.

— Манай коллективые комсомол-залуушуулай гэдэг юм. Эхэ хонидой отара дээрэ хүдэлхэ гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ. Мүнөө хадаа зуунһаа 100 хурьга абаад байнабди. 604 хониноо тэды шэнээн хурьган абтанхай. Иигэжэ абаһан социалис уялгаяа бидэ нэрэтэй солотойгоор дүүргэһэн болонобди,— гэбэ.

Ахалагша хонишоной мэдүүлһэнэй ёһоор тэдэнэр нооһо хайшалха даабаряа үлүүлхээр хараална. Мүнөө эндэхи хонид гурбадахяа хурьгалһан байба. Энэ сүлөөгүй хаһада хурьгашанаар залуушуул Юра Батуев, Ирина Будаева, Валя Гармаева гэгшэд хүдэлөө.

Энэ хөөрэлдөөндэ парткомой секретарь Бато Васильевич оролсоходоо, эндэхи ахалагша хонишон Викторэй анхандаа хүдэлжэ гараһан Р. Молоковагай отарын байдал, тэрэнэй хурьгадаа яажа тэнжээдэг тухай хөөрэжэ, залуушуулай анхарал татаба. Удаань тэдэнтэй мүрысэдэг Дамба Малановай даадаг комсомол-залуушуулай хонишодой бригадынхидай хурьга абаха социалис уялгаяа мүн лэ урагшатай дүүргэжэ байһан тухай мэдүүлжэ, залуу нүхэдые баясуулба.

Мүрысэгшэ нүхэдэйнгөө амжалтатай ажалаарнь урмашахадаа, социалис уялгануудаа дүүрэн бэелүүлхээр зоригжоһон залуу хонишодой, тэдэнһээ гээгдэхэ дурагүй байһыень мэдэжэ абаа һэмди. Хонишодой ажалай жэлэй дүүрэтэр үшөөл хэдэн хүшэр хүндэ дабаанууд урдань байна ха юм. Любовь Тубанова мүнөө энэ хөөрэлдөөн соогоо эдэ бүгэдые дурдажа, хурьгадайнгаа амяарлагдаха болоторнь тобир тарганаар түлжүүлхэ, тэдэнэй шэгнүүрыень ехээр нэмэхэ, гүрэндэ нооһо тушааха түсэбөө сүм бэелүүлхэ, эхэ хонидоо үрэжүүлгэдэ һайнаар бэлдэхэ тухайгаа батаар мэдүүлнэ бэлэй.

Харюусалга ехэтэй ажалдаа оролдосо дүүрэнээр хандадаг хүнүүдэй саашанхи зорилгонь эли тодоор харагдадаг ха юм. Виктор Гармаевай ударидадаг комсомол-залуушуулай хонишодой бригадын гэшүүдэй саашадаа бүри амжалтатай ябажа, ямаршье хүшэр дабаануудые гаталха байһандань нэгэшье һэжэг түрэбэгүй.

М. БАТОИН,
манай штатнабэшэ корр.

Хэжэнгын районой «Первомайский» совхозой хонин һүрэг эрхилэгшэд КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө габшагайгаар хүдэлжэ байнхай.

Эгээл мүнөө үедэ ажахы дотор хурьга абаха харюусалгатай хаһа һүүлшынгээ шатада оронхой. Тусхайлбал, ахалагша хонишон Владимир Бадмаевич Бальчиновай хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд 496 эхэ хониноо тэды шэнээн хурьга абажа, зуутанай зэргэдэ гараба. М. А. Сташкинагай даадаг коллектив отарынгаа 497 эхэ хониноо 522 хурьга абаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлжэ байна. Энэнь зуун эхэ хонин бүридэ тоолоходо 105 хурьган абтаһан болоно. Ажахын түрүү хонишодой нэгэн А. И. Федотовой ударидадаг коллектив зуун эхэ хонин бүхэнһөө дунда зэргээр 107 хурьга абаад, түрүүлжэ ябана. Хонишод Д. Балданов, В. Цыренжапова, В. Николаев гэгшэд түл абаха түсэбүүдээ амжалтатай дүүргэһэн байна.

— Манай отделениин эхэ хонидой отарые даагшанар байгша ондо нёдондонойхидо орходоо яһала олон хурьга абаба. Нүхэд Балданов, Цыренжапова, Николаев гэгшэд зуутанай зэргэдэ орохо арга боломжотой. Хурьгалһан хонидто, хурьгадта эдюулхэ тэжээл яһала биил даа. Юрэдөө, бидэ зориһондоо хүрэхэ аргатайбди,— гэжэ отделениие эрхилэгшэ Д. Дагбаевтай уулзахадамнай мэдүүлээ һэн.

ЭДЭРМЭГЭЙ ЭРХИМҮҮД

Б. ЖИМБЕЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

КОММУНИС СУББОТНИГ УГТУУЛАН

САЯНО-ШУШЕНСКА ГЭС-эй КОЛЛЕКТИВ

ГОЭЛРО-гой дүрбэн түсэбэй хараалагдаһан [illegible] адли хүсэтэй Саяно-Шушенска ГЭС болбол Ленинэй [illegible] дай бодото дээрэнь бэелүүлэгдэһэнэй тодо жэшээ. Станциин ашаглалгада оруулагдаһан сагһаа хойшо [illegible] ард киловатт-час электрын элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдэ[illegible] тэрэнэй счетчигууд харуулһан байна.

Мүнөө эндэ арбан агрегадынь бултадаа хүдэл[illegible] Агуу ехэ Октябриин далан жэлэй ой хүрэтэр Саяно-[illegible] ГЭС-ые эсэслэн ашаглалгада оруулхын тула ехэ юумэ[illegible] болоно. Барилгашад хаалтын үндэрые проектээр [illegible] һан тэмдэгтэ — 240 метртэ хүргэхэ ёһотой. Коммунис[illegible] нигой үдэр барилга дээрэ станциин 4,5 мянга гаран [illegible] шад хүдэлхэ юм. Тэдэнэр мянгаад шахуу кубометр [illegible] хаалта барижа, олоһон салин мүнгэеэ — 18 мянга [illegible] хэриг субботнигой жасада оруулха юм.

ЭВМ ТҮМЭР ЭСХЭНЭ

Ульяновскын В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ автомо[illegible] водто хабтагай прокат ЭВМ-эй туһаламжаар эсхэгд[illegible] жо, түмэр алмагдана, хэрэгсэл зүйлнүүд олоор [illegible] Алмагдаһан металлаар ба электрын элшэ хүс[illegible] хүнгэн «вездеходуудые» бүтээхээр эндэ шиидхэнхэй. [illegible] нис субботнигой үдэр В. И. Ленинэй тоонто нютаг[illegible] дээ» гэһэн тусхай бэшэг иимэ автомобильнуудые [illegible] юм.

Автомобиль бүтээгшэдэй жэшээгээр субботнигой үд[illegible] даһан материалаар ба элшэ хүсөөр гансал хүдэл[illegible] бэшэ, харин үйлэдбэриин сүүдхын дунда зэргы[illegible] заатагүй үлүүлхын түлөө хүдэлөөн үргэдэнэ. Энэ[illegible] жэлэй субботнигой үдэр бүтээгдэһэнһээ 4 милли[illegible] түхэригоор ехэ продукци арадай ажахыда үгэхэ [illegible] гэжэ экономистнууд тоолоо юм.

СОВЕТСКЭ ҮЙЛСӨӨРХИ ҺАЙНДЭР

Оршо хотын хэдэн зуугаад багашуулда, бүхы [illegible] соогуурхи тэдэнэй сасуутанда нютагай оёдолой [illegible] хүдэлмэрилэгшэд гоё хубсаһа хунар бэлдэнхэй.

Днепр дээрэхи индустриальна хотын үнинэй энэ [illegible] да коммунис субботнигуудай ёһо заншалнуудые [illegible] сахидаг юм. Суута «Коммунар» артелиин түрүүш[illegible] онуудта коммунис субботник үнгэргэхэ үүсхэл [illegible] Харин түс фабрикын оршодог үйлсэ Советскэ гэжэ [illegible]

Субботнигой һүүлээр эндэхи оёдолшод гурба[illegible] ран хэһэг хубсаһа республикын магазинуудта эль[illegible]

НАВИГАЦИИН УРДА ТЭЭ

Новосибирскын гол мүрэнэй портдо түрүүшын [illegible] хараалагдаһан болзорһоо урид ашаглагдахаар [illegible] доо. Коллективтэ байгуулагдаһан субботнигой ш[illegible] цида бэлдэлгэдэ бүхы албануудай хабаадалгые [illegible] хүтэлнэ.

Хойто зүгэй нефтьшэдтэ эльгээгдэхэ барилгын ма[illegible] хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүд гол мүрэнэй хэдэн судна[illegible] һайндэр болотор ашагдахаар хараалагдана. Суббо[illegible] соогоор хүдэлжэ эхилэнхэй. Амаралтын үдэрнүүд[illegible] нэй хүдэлмэрилэгшэдэй бригаданууд судна[illegible] һан, түмэр замаар асарагдаһан ашаа тушаажа аб[illegible] Нёдондо жэлэйхидэ орходоо 70 мянган тонноор [illegible] Томско областиин нефтьшэдтэ [illegible] бэлэн болгогдоо. Ажалшадай мянга шахуу [illegible] коллектив субботнигто [illegible] юм.

[ТАСС]

МОСКВА. Лихачёвой нэрэмжэтэ автомобильна заводой коллектив эрдэм-техникын дэбжэлтэдэ, шэнэ онол арганuудые нэбтэрүүлгэдэ горитойхон хубитаяа оруулжа байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: халаанай мастер коммунист Леонид Михайлович Баринов цех доторой [illegible] асуудалнуудаар сүг хүдэлдэг нүхэдтэеэ хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохроника.

МАЛ АЖАЛ — онсо хүсэлэн һанаба[illegible]

ХҮН БҮХЭНЭЙ ОРОЛДОЛГОҺОО

Бэшүүрэй районой Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой Заганай-Адагай һү һаалиин фермын коллектив һүүлэй үедэ һү ехээр һаадаргаараа суутай болонхой. Эдэнэр урэандэ жэлдэ фермээрээ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр гурбан мянганһаа дээшэ һү абаһан габьяатай. Үнгэрһэн жэлдэшье заганай-адагайнхид энэ түйлаһан амжалтаа бүри арьбадхаһан байба юм. Тусхайлбал, тэдэнэр нёдондо үнеэн бүриһөө 3241 килограмм һү һааха, республика дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ шалгараһандаа, гурбан мянгатанай клубта дэбжэн оруулагдаба.

Энэ ажахын зоотехник-селекционер З. И. Астрихинскаятай һаяхан уулзажа, түс фермын ажал хэрэгээрнь һонирхобобди.

— Заганай-Адагай фермын малшад КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө эдэ үдэрнүүдтэ габшагайгаар ажаллажа байнхай. Эдэнэр һүүлэй хоёр һарын хугасаа соо үнеэн бүриһөө 560 килограмм һү һаалиин гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 60 килограммаар дээшэ абаһан болоно. Энэ амжалта коллективэй гэшүүн бүхэнэй оролдолгоһоо, даалгагдаһан ажалдаа шэнээр хандадаг болоһонһоо эхи үндэһэтэй гэхэдэ алдуугүй. Үнеэдэй рационда шэмэтэ тэжээл бага зэргэ нэмэгдээ. Мүнөө һаамхай үнеэн бүхэндэ 25 килограмм хүрэтэр силос, 5—7 килограмм, сенаж, бүйлүүлэгдэжэ шанагдаһан 5 килограмм тэжээлэй түмһэ эдюулнэбди. Тэрэнэй хэшүүгээр харшагдаһан һоолоомон үгтэнэ. Үбһэн эдюулэгдэнэгүй, гансал, түгээ бүрүүнүүдэй тэжээлэй рационда тэрэ оруулагдана. Түс фермынхид мяа бүхэндэ үнеэн бүхэнһөө түгал абажа түлжүүлдэг заншалтай юм. Даб дээрэ 75 тугалтай болонхойбди. Энэ коллективэй түрүүшүүл үдэр бүхэндэ һү һаамаа дээшэлүүлжэ байна. Тусхайлбал, мүнөөдэр республикын Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэһэн манай ажахын һаалишан, түс фермын гэшүүн Е. Б. Панькова, мүн лэ бэшэ малшаднай — В. А. Литвинцева, Е. И. Коноченых гэгшэд үдэр соо 350—400 килограмм һү һаана,— гэжэ тэрэ дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ.

Зоя Иннокентьевна Астрихинскаятай сугтаа зэргэлээд һууһан эхэнэртэй танилсабаб. Тэрэмнай Заганай-Адагай һүнэй фермын һаалишан, республикын гурбан мянгатанай клубай гэшүүн Евдокия Борисовна Панькова байшаба. Энэ нүхэрнай нёдондо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 3371 килограмм һү һааһандаа, иимэ үндэр хүндэдэ хүртэбэ бшуу.

— Намда 33 үнеэн, 4 гунжан даалгагданхай юм. Мүнөө үдэр соо дунда зэргээр 350 килограмм һү һаанаб. Энэмни бүхы үнеэд дээрэ абажа тоолоходо, 11 килограмм болоно гээшэ. Минии сүг хүдэлдэг нүхэр Вера Андреевна эдэ үдэрнүүдтэ 400 килограмм һү абажа байна. Энэ үрэ дүнгөө саашадань үшөө дээшэлүүлхэ арга боломжо бидэндэ бии. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. Горбачевой съезд дээрэ хэһэн Политическэ элидхэлтэйнь дүтэ танилсаад байхадаа, даалгагдаһан ажалдаа тад ондоогоор хандаха саг хүрэжэ ерээ гэжэ ойлгонобди. Саашадаа хуушанайхяараа ажаллаха аргамнай һалаба. Юрэдөө, бултадаа хурдадхалгын замаар дабшажа, түрэл партиингаа табиһан харaa зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ эрмэлзэлтэй хүдэлнэбди. Эдэ бүгэдые хараада абан, би байгша ондо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 3300 килограмм һү һааха гэһэн дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгаяа нэрэтэй солотойгоор бэелүүлхэ байһан тухайгаа мэдүүлнэб. Фермын гэшүүд булта үнеэн бүриһөө 3200 килограмм һү һааха уялга абанхай,— гэжэ Евдокия Павловна хэжэ ябаһан ажалаа, урдахи зорилгоёо тодорхойгоор хөөрэжэ үгэбэ.

Энэ фермын малшад һү һааха хоёр һарынгаа түсэбые 119 процент дүүргэһэн байха юм. Энэшье һарынгаа даабариие холо үлүүлхээр хараална гэхэ гү, али бүхыдөө нэгэдэхи кварталайнгаа түсэбые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэнь гээшэ.

Заганай-Адагай һүнэй фермын коллектив совхоз дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ ходо түрүүлнэ. Иигэжэ тэдэнэр аккордно-шангай гуримаар январь һарада 600 түхэригөөр, февральда 800 түхэригөөр урмашуулагдаа бэлэй. Иигэжэ урмашуулагдажа байхадаа, хүн бүхэн һарын туршада һайнаар хүдэлжэ сагаан эдеэ элбэгжүүлхэ хэрэгтэ бүхы һанал бодолоо хандуулна бшуу. Тиигэншьегүй аргагүй. Юуб гэхэдэ, һаалишан бүхэн энэ түйлагдаһан амжалтада хэды шэнээн хубитаяа оруулааб гэжэ тусхай коэффициентээр тодорхойлоод, шагналаа хубаарилан абаха ха юм. Тиимэһээ энэ хэрэгтэ малшад анхаралаа сагүргэлжэ хандуулна,— гэжэ зоотехник-селекционер ойлгуулжа үгэбэ.

Түс фермын һаалишадай энэшье жэлдэ түйлаһанаа арьбадхаха байһандань һэжэг түрэнэгүй.

Д. ДОНДОКОВ.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

СОРГОТО ТРАНСПОРТ ХҮГЖӨӨГДЭНЭ

ОВЕТ ЗАСАГАЙ жэлнүүдтэ манай орондо янзын, хүсэтэ транспорт байгуулагдаа юм. Тэрэ түмэр замай, автомашина, далайн, гол мүрэнэй болон агаарай транспорт утын нефтегазопроводhoo хабаадана. Илангаяа нефть, нефтепродуктнүүд болон байгаалиин газ дамжуулгадэ ехэ амжалта туйлаа олонхой.

Бүхы заншалта транспорт саашадаа хүгжөөгдэжэ, боложуулан hайжаруулагдаха юм гэжэ КПСС-эй XXVII съезд дээрэ онсолон тэмдэглэгдэбэ. Гэхэтэй хамта шэнэ янзын транспорт байгуулха талаар бэдэрэлгэ, туршалганууд хэгдэнэ. Жэшээнь, ехэ хотонуудhaa элдэб янзын ашаадаhа үлэгдэлгэнүүдые гаргахань бэрхэтэй болонхой байнхай. Тусхайлбал, Москваhaa жэлэй турша долоон миллион кубо метр шахуу үлэгдэл гаргагдаха хэрэгтэй, эдэнь усадхагдадаг гү, али ондоо болгон ашаглагдадаг. Теэд энээнииэ гаргалгада гар ажал ехээр хэрэглэгдэнэ, мүн байгаали хамгаалха, ариг сэбэрые сахиха талаар эрилтэнүүд дүүргэгдэнэгүй.

Ушар иимэhээ шэнэ янзын транспорт байгуулха гээшэ арадай ажахыда ехэ удха шанартай хэрэг болобо. Илангаяа манай орондо дэлхэй дээрэ анха түрүүн бии болгогдоhон сорго́то контейнерне пневмотранспорт хүгжөөгдэхэ ехэ хараатай. Энэмнай юун бэ гэхэдэ, сорго соогуур ашаатай контейнернүүд шахагдаhан агаараар түлхигдэн ябуулагдана. Контейнерэй мөөрнүүдтэнь резинэ углагданхай тула соргонь огто элэдэггүй шахуу, мүн түерөө наяраан байдаггүй, энэ транспорт эбдэрдэггүй, сагай ямаршье уларилда хүдэлдэг, элшэ хүсэ үлэмжэ ехээр хэрэглэдэггүй, мүн тэрэендэ оньhожоруулга ба автоматизаци ехээр хэрэглэн, бүтээсыень дээшэлүүлхэ аргатай.

Соргото пневмотранспортаар элдэб үйрхэй зүйлнүүд, үлэгдэл хаядаhанууд болон амhартал агдаhан, ашаанууд зөөгдэнэ. Мүнөө тиимэ сорго бүладаар хэгдэнэ. Саашадаа энэ хэрэгтэ түмэр бетон трубануудые хэрэглэхээр хараалагдана. Завод доторхи транспортдо шэл, пластмасса, шэл-пластикова, мүн нарин түмэр соргонуудые хэрэглэжэ болохо.

Соргото транспорт Грузида, мүн Горький, Тула хотонуудта, бусад районуудта хэрэглэгдэжэ, ашаанай олон зуун ехэ машинанууд болон жолоошодые сүлөөлhэн байна. Ороноймнай эгээн томо библиотекэнүүд болохо Москвадахи Ленинэй нэрэмжэтэ ба Ленинградтахи Салтыков-Щедринэй нэрэмжэтэ библиотекэнүүдтэ ном, журналнуудые зөөхэ пневмотранспорт хэгдэбэ. Ленинградта айл зоной ажаhуудалай элдэб үлэгдэл хаядаhануудые Гореловэдэхи бог болбосоруулдаг завод хүрэтэр абаашаха орон доторхи түрүүшын туршалгын соргото транспорт баригдажа байгаа юм.

Энээнhээ гадна, хүдөө ажахыда часай 10—20 километр ябадалтай контейнернүүдэй үргэлжэ угсарагдаhан, электромагнитна соленоидно двигателеэр ябуулагдадаг соргото транспорт эндэ-тэндэ хэрэглэгдэдэг боложо байнхай. Тэрээгээр тэжээл зөөгдэдэг.

Элдэб янзын соргото транспорт, конвейерэ поездүүд ехэ хэмжээнэй элhэ хайр, мүн нээмэл аргаар абтадаг нүүрhэ, рудна концентрат гэхэ мэтые шэрэлгэдэ хэрэглэгдэмээр.

Олон мянган километртэ ашаануудые соргоор шэрэхэ гидротранспорт ухаалагдана. Кузбассhaa Новосибирск хүрэтэр тиимэ түрүүшын туршалгын соргото транспорт байгуулха проект СССР-эй Госпланда харагдаа. Нүүрhэн уhантай адли хэмжээгээр холигдоод, соргоор насосуудаар дамжуулагдаха юм.

Таhалгаряагүй ябажа байха соргото транспортые нэбтэрүүлгэдэ зарим тэды амжалта туйлагдабашье, энэ түрүү янзын транспорт үшөөл hайса хүгжөөгдэнэгүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Зарим министерство болон зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд иимэ транспорт бии болгохо ажалhaa зайсажа, бэеыгээ амарые харан, автомобильнууд болон горючида СССР-эй Госпланда захил хээд hууха дуратай байна.

Ашаануудые соргоор шэрэлгэ ойрын сагта түмэр зам болон автомобильдал адли үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болохо ёhотой.

Ю. БОКСЕРМАН,
техническэ эрдэмэй доктор.

Холын хараа шэглэл

МИКРО-ДЭЛХЭЙН НЮУСАНУУД

Арбан нэгэн социалис гүрэнэй эрдэмтэдэй хүдэлдэг, Москва шадархи Дубна хотодо оршодог Ядерна шэнжэлгэнүүдэй нэгэдэмэл институдай байгуулагдаhаар байгша ондо 30 жэл гүйсэбэ. Хоёр дахин Социалис Ажалай Герой академик Н. Н. БОГОЛЮБОВ энэ институдые толгойлдог.

ДУБНА. Багахан аад, угаа тааруу зохидхон, ургамал модо ехэтэй хото. Уудам Волго дээгүүр тамардаг түргэн ябадалта яхтанууд, гоё hайхан лайнернууд, паркын аллей шэнги hүүдэртэй Курчатовай, Вавиловай, Векслерэй, Блохинцевай, Жолио-Кюрин гудамжануудта харагдадаг үсөөхэн автомобильнууд, Эрдэмтэдэй ордон болон «Эб найрамдал» гэhэн Соёлой ордондохи яла-сала афишанууд, магазинууд, кафе, «Архимед» гэжэ стадион, үхибүүдэй хоорой студинууд, мүн социалис оронуудhaa ерэhэн мэргэжэлтэдэй хүүгэдэй hурадаг hургуулинууд.

Эрдэмэй уласхоорондын энэ түб өөрын гуримаар ажаhуудаг. 1956 ондо тус институдай байгуулагдаhанhaa хойшо эндэ суглараhан эрдэмтэд микро-дэлхэйн нюусануудые тайлбарилха ажал хамтаараа эрхилнэ.

Тэдэнэй шэнжэлэн үзэдэг микро-дэлхэйн гол зүйлынь хадаа атомууд болоно. Оршолон дэлхэйн бүхы юумэн атомуудhaa бүридэдэг. Тиин атомай ядронь гурбан зуу гаран элементарна частицануудhaa бүридэдэг. Тэдэ түйлай жэжэхэн зүйлнүүд юм. Жэшээлбэл, тэдэнэй нэгэнии нь сантиметрэй триллионно хубиин миллиардна хэhэгынь болохо. Эдэнь дам саашаа хубааран, өөhэдтөө адли частицануудые бии болгодог.

Микро-дэлхэйе шэнжэлэн үзэлгэдэ угаа ехэ амжалтанууд түйлагдажа, бодото ашаг туhа олдонхой. Тусхайлбал, атомна электростанцинууд юрын үзэгдэл болонхой. Байн байн тэдэ гидро-болон тепловой электростанцинуудые түрижэ эхилэнхэй. Бүри мүнөө АЭС-эй элшэ хүсэнэй ашаар сүүдхэ бүхэндэ 700 мянган тонно нефть алмагдана. Эндэ ураан тон ехэ үүргэ дүүргэдэг.

Имагтал физигүүдэй хэhэн шэнжэлгын ашаар далайн уhые дабhагүй болгодог түхеэрэлгэнүүд, зүрхэнэй сохисые эршэдхэдэг оньhон, мүн синтетическэ бүдүүдые хлопогой шэнжэтэй болгодог, изоляционно материалнуудые, жэшээнь, полиэтилен бүхэ бэхи болгодог электронуудай түргэдхэгшэд байгуулагдаа бшуу. Иимэ түргэдхэгшэд оройдоол хэдэхэн секундын туршада лак түрхисые хатаажархидаг, олон тонны металлическа заготовко болон детальнууд соохи нюдэндэ онигогдохогүй жэжэ гантанхайнуудые дары түргэн элирүүлдэг, хэдэн олон тонно тарла амбаарай хорото шумуулнуудhaa үсөөхэн минута соо сэбэрлэжэрхидэг юм. Радиоизотопно приборнууд байгаалиин руда ямар бодосуудhaa бүридэнэб гэжэ тон түргэн элирүүлдэг, овощ, жэмэс болон бусад продуктнуудые олон hарын туршада шэнэхэн зандань байлгадаг.

Микро-дэлхэй тухай эрдэм биологи болон биохимиин, электронико болон медицинын, металлурги болон бусад hалбаринуудай хүгжэлтые нилээд түргэдхөө, эрдэмэй олон шэнэ hалбари бии болгоо. Нэгэдэмэл институдай түсэбтэ 100 темэ шэнжэлхээр хараалагданхай. Тэдэниие физигүүд, математигууд, химигүүд, инженер-конструкторнууд болон электронщигууд бэелүүлнэ. Тэдэнэр социалис оронуудай 400 шахуу научна эмхинүүдэй түлөөлэгшэд юм.

Тус институт эрхим зэргын түхеэрэлгээр хангагданхай. Жэшээнь, водородой ядернууд болохо протонуудые түрбэлгүй ехээр түргэдхэгшэд, нейтронуудай хүсэтэ урасхал бии болгодог шухаг реакторнууд, хүндэ ионуудые түргэдхэгшэ циклотронууд, туршалга хэхэ хэдэн арбаад элдэб түхеэрэлгэнүүд эндэ бии юм. Тэдэ ухаанда орошогүй түргэнөөр хөөрсэгэнэн байгаа частицануудай ямар шэнжэтэйень мэдэжэ абаха арга олгодог.

Микро-дэлхэйдэ үшөө эли болоодүй зүйл олон. Тусхайлбал, элементарна частица дотор асари ехэ хүсэндэ бажуугданхай кваркнууд гэдэг бии гэжэ тоологдоно. Тиин материин кваркова шэнжэ шанарые шэнжэлхэ хэрэгтэй. Гадна частицануудые имагтал теоретическэ талаар шэнжэлхэ бэшэ, харин, жэшээнь, реакторнуудта хэрэглэгдэхэ шэнэ материалнуудые бии болгохо, оробhото ургамалай шэнэ сортнуудые гаргаха, эм дом хэхэ, шэнэ полимернүүдые бии болгохо хэрэгтэ тэдэниие яажа хэрэглэхэб гэhэн асуудал шэнжэлэгдэхэ ёhотой.

Дубнын үшөө нэгэ онсо зүйлынь хадаа элементнүүдые ниилүүлхэ хэрэг болоно. Тусхайлбал, Нэгэдэмэл институдай олон эрдэмтэд элементнүүдые ниилүүлэн, «үлэмжэ хүндэ» гэгдэдэг ядернуудые бии болгохые оролдоно. Иимэ ядернуудые Газарай байгаалида, мүн замбуулинай онгосоор hара дээрэhээ асарагдаhан шорой соошье бэдэрнэ. Тиин «гараар хэгдэhэн» зургаан элементын атомууд Дубнада бии болгогдожо, Д. И. Менделеевэй Периодическа системэ дотор 102-hoo 107-дохи hууринуудые эзэлбэ. Хэмэл элементнүүдэй зариманиинь, жэшээнь, плутоний, кюрий гэгшэд шухала промышленна удха шанартай юм. Плутоний атомна электростанцида хэрэглэмээр эрхим түлишэ болоо, харин кюриин элшэ хүсэниинь дээрэ дурдагдаhан зүрхэнэй сохисые эршэдхэдэг оньhондо хэрэглэгдэнэ. Элементнүүдые ниилүүлэн, шэнэ ядронуудые бии болгохо онол арганууд атомна энергетикэдэ, биологидо, медицинэдэ, хүдөө ажахыда хэрэглэгдэнэ.

Дубнын физигүүдтэ шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон юм. Жэшээнь, нейтронуудта электрын заряд бии гү, али үгы гү, мүн хамаг бүхы юумэ руу нэбтэрэн ородог нейтринэдэ тон жааханшье haa масса гэдэг бии гү, али үгы гү, гадна үни элирүүлэгдэhэн хэдэн арбаад частицанууд ямар үүргэтэйб гэжэ мэдэгдэнэгүй. Интернациональна Дубнын үмэнэ микро-дэлхэйн шэнэ нюусануудые таажа мэдэхэ талаар үргэн олон зорилгонууд табигданхай.

Сергей КУЛИНИЧ.
(АПН).

ХАРИЛСААНАЙ ТҮЙЛАЛТАНУУД

...дээрэхи хубидань по-... харин газар дорохи... ...ртаабхын ургадаг урга... ...нээ hэн гүт? Мүн хо... болоод сэсэглэдэг ...сэгүүдые (розо) хараа...

...эрид хубилгаанай ...гү? Үгы даа. Энэ ...айхабтараар hалбаран ...шатадаа орооhон мү... биотехнологиин яhа... дотор түйлалтануудынь...

...технологи гээшэ үнинэй ...hон гэжэ мэдээжэ. ...нологиин хуули ёhонуу... ...дaa олон зуун жэл... ...лэнэ. Тусхайлбал, хи... бариха, сыр хэхэ, архи ...тэжээл бэлдэхэ хэрэг ...түшэглэнэ ха юм. ...жэлэй урда «био... ...иин үе шата эхилбэ» ...нүүд дэлхэй дээрэ ...р тараа бэлэй. Геннэ ...эрида хэгдэhэн нээлтэ... ...имэ суугай тараха шал... болоо hэн. Ушарынь ...амиды клеткын шэнжэ... хубилгаха, тиигэжэ ор... ...уудай уг залгамжалга... ...лхэ онол арганууд ...зохёогдоо бшуу. Гиб... (холимог амитан, ...нүүдые) бии болгохо, ...ондоо янзын амиды ...эй клеткэнүүдые нии... хэмэл эрхэ байдалда ...арга боломжо ол...

...эй алишье шэнэ hал... хүгжэлтын эхин шата... ...дог үлэмжэ дашуурал... ...дэ үзэгдэhэн. Ажабай... ...таhархай хэдэн олон ...тэрэ үедэ бии болоhон Жэшээнь, өөрөө өөры... ...жүүлдэг, ган гасуур... ...оротон шумуулнууд... ...диилдэхэгүй ургамал... ...бии болгожо болохо... ...хэлэгдэhэн байха. ...иимэ дашууралай ...жэ, мүнөө үеын био... бодото байдалhaa ...зорилгонуудые шиид...

...гэшүүн-оронуудай ...түрэтэрхи эрдэм-тех... ...бэжэлтын комплекс... ...грамма дотор биотех... холбоо харилсаанай ...үрэтэй табан шэг... ...додо оруулагданхай. ...логиие элүүрые хам... хүдөө ажахыда бо... ...агропромышленна комп... бусад hалбаринуудта, ...дэ, байгаалиие хам... нэбтэрүүлхэ хэрэг оролдолгоор түргэд... ...хараалагдана. ...эр, СЭВ-эй бусад гэ... ...онуудта геннэ инже... онол арганиудые хэрэглэн, вирустэ эсэргүү препарат болохо интерферон, диабедтэй хүнүүдэй түрүүшын туhалагшань болоgшо инсулин, ургалтада туhалдаг гормон болохо соматотропин, мүн хэдэн ондоо эмүүдые гаргана.

Зүрхэ-hудаhанай, хорото хабдарай, уг залгамжалгын болон халдабарита үбшэнүүдые үрэ ехэтэйгээр аргалха эм хэрэгсэлнүүд саашадаа бии болохоор хүлеэгдэнэ. Тусхайлбал, маляритай тэмсэхэ вакцинанууд геннэ инженериин туhаламжаар бии болгогдоно.

СЭВ-эй гэшүүн-оронууд биотехнологиин саашадаа хүгжөөгдэхэдэнь, хүдөө ажахыда ехэ юумэн хэгдэхэ гэжэ найдана. Ургамалнуудые хамгаалха микробиологическа хэрэгсэлнүүд болон бактеритэ үтэгжүүлгэнүүд, сагай муу уларилда тэсэмгэй ургамалай шэнэ сортнууд болон гибридүүд, тэрэшэлэн мал ажалай ашаг шэмые эрид дээшэлүүлхэ тэжээлэй нэмэлтэнүүд бүри ойрын сагта агропромышленна комплексдо зорюулан үгтэхэ гэжэ найдагдана.

Социалис гүрэнүүд энэ талаар олдоhон дүй дүршэлдөө, хамжалгын түрүү түхэл маягуудта түшэглэнэ. Бүри 1979 ондо СЭВ-эй гэшүүн табан орон, тоолобол ГДР, Куба, Польшо, СССР болон Чехословаки Мозырь гэжэ белорус хотодо тэжээлэй дрожжын завод хамтаараа бариха тухай үгэеэ ойлголсоhон бэлэй. Биотехнологидо үндэhэлдэг энэ предприяти мүнөө ашаглалгада оронхой, тэжээлэй үнэтэ нэмэлтэнүүдээр тус оронуудые хангана.

Мүн биоэнергетикэ гэжэ холбоо харилсаанаймнай тон шэнэ hалбари бии болонхой. Энэ хадаа биомассые түлишын нэгэ түхэл янзань болгоно. Жэшээнь, манай орондо хүдөө ажахын болон хото городуудай үлөөдэhэ хаядаhые биотехнологиин аргаар болбосоруулбал, жэл соо 150 миллион тонно түлишэ алмаха арга олдохо юм. Энэ асуудал СЭВ-эй Европодохи оронуудта, тэрэшэлэн Вьетнам, Куба болон Монголдо ехэ шухала удха шанартай.

Социалис гүрэнүүдэй научна болон инженернэ хамжалгань байгаалиие хамгаалгада (тэрэниие биологическа аргаар сахилгада), арадай ажахые түүхэй эдээр хангалгада (ашагта малтамалнуудые бактериальна геотехнологиин аргаар абалгада) ехэ оруулалта хэхэ бээз гэжэ хүлеэгдэнэ.

Юрий СИНЯКОВ.
(АПН).

1986 ОН АПРЕЛЬ

ҮЛӨӨДЭҺЭ ХАЯДАҺААР...

Грузиин ниислэлэй элдэб үлөөдэhэ хаядаhанууд тусхай заводто эльгээгдэжэ шатаагдадаг. Тэрэнэйнь hүүлээр үлэhэн шлак болон цементээр ханын блогуудые, бордюрна плитануудые, үйлсэ гудамжа, саад сэсэрлигүүдэй шэмэглэлтын элдэб хэрэгсэлнүүдые хэхэдэ болохо байшоо. Тингэжэ элhэ болон хайр шулуу асарха үлүү болобо.

К. ЦХОМЕЛИДЗЕ,
ТАСС-ай корр.

НАЙДАМТАЙ

Биофизическэ аппаратурын тусхай конструкторска бюродо шуhа hайжаруулха машина байгуулагдаа. Энэ аппарадые хүнэй hудаhантай холбожорхихода, шуhан айхабтар олон соргохон болон камерануудаар гараhанай hүүлээр үбшэн клеткэнүүдhээ сүлөөроод, hөөргөө хүнэй бэедэ ороно.

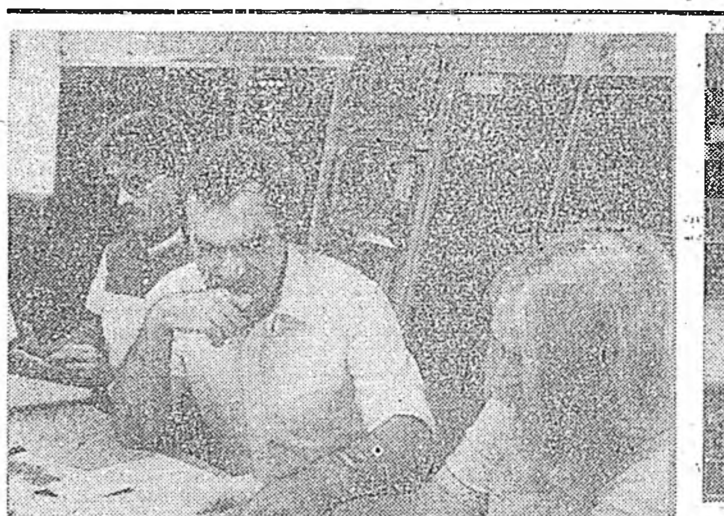
Бэрхэтэй шанга үе болоходонь, донорой шуhан хэрэглэгдэhээр. Врачнууд шуhа тэрэ зандань хүндэ эдюулхэгүй, харин элдэб хубинуудтань hалгаадаг, хүргэдэг, муу зүйлнүүдhээнь сэбэрлэхые оролдодог.

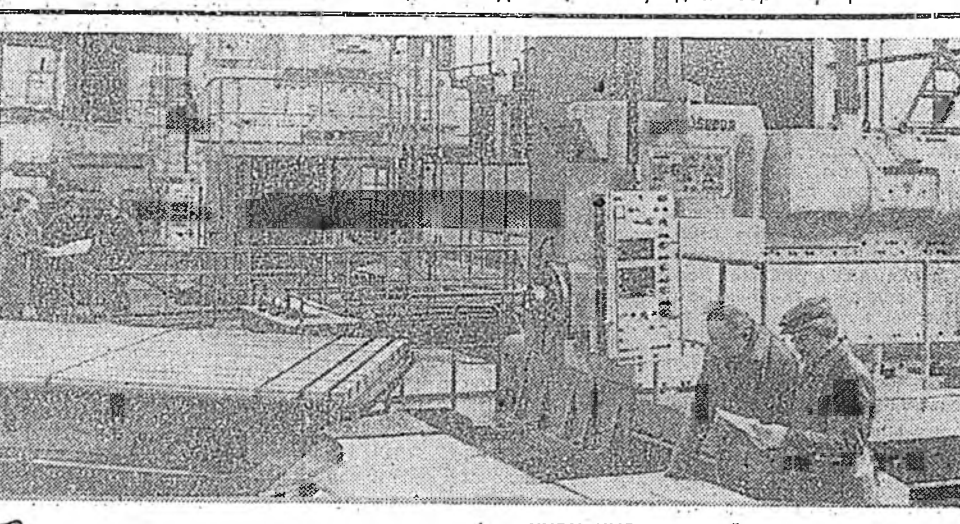
Гэтэр илангаяа хирургическа операцида ороhон бэе ондоо хүнэй шуhанда тааража ядадаг юм. Тиин ондоо багаханшье эргын байгаа hаань, медигүүд донорнуудай туhаламжагүйгөөр гараха гэжэ оролдодог. Жэшээлбэл, операцида эртээнhээ бэлдэжэ, тэрээнhээ шуhыень хэдэн дахин абажа суглуулдаг. Тиигээд операци хэhэн дары тэрэ шуhыень hөөргэнь таридаг.

Тэрэ hая байгуулагдаhан «ПФ-05» аппарат ороной эрдэм-шэнжэлгын томо институдуудта удаан туршагдаа. Тиин нилээд олон иимэ аппарат ороной клиникэнүүдтэ эльгээгдээ. Тэрэниие хэрэглэhэн медигүүд аппарадта үндэр сэгнэлтэ үгөө.

Москва.

(ТАСС).

АЛАС-ДУРНЫН далайнууд онсо hонирхол үүсхэдэг. Тиимэhээ тоолон тодорхойлхо түбтэй Автоматикын болон хүтэлбэрилгын процессүүдэй институдта, мүн СССР-эй Наукануудай академиин Алас-Дурнадахи научна түбтэ гадаада далайе үргэнөөр шэнжэлдэг байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhaa): стажер-шэнжэлэгшэ И. А. Гончаренко, физико-математическа эрдэмэй кандидат, таhагые даагша М. Ф. Иванов, научна хүдэлмэрилэгшэ Н. В. Александров абтаhан мэдээнүүдые шэнжэлнэ. ТАСС-ай фотохронико.

КУЗНЕЧНЭ-ПРЕССЭЙ түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэрилхэ талаар Воронежой үйлэдбэриин нэгэдэлэй болон СЭВ-эй гэшүүн оронуудтахи дүтэрхы предприятинуудай коллективүүдэй хоорондохи харилсаан улам бэхижэнэ.

«Шкода» (ЧССР) гэhэн автомат лини hэльбэн шэнэдхэгдэхэ объектнүүдэй нэгэниинь болоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Шкода» гэhэн автомат линиин участогуудай нэгэндэ.

ТАСС-ай фотохронико.

...ЭР НАҺАТАН ТУХАЙ

...йджан, Армени, Абхази гэхэ зэргын ...та олон хүн ута наhатай болодог гэжэ ... Эдэ нютагуудтахи дэн үндэр бэшэ газарай сэбэр агаар, хэтэрмэ бэшэ аад, ... радиаци, булагай сэбэр уhан эдэнэй ...наhалалгын гол шалтагаан гэжэ урдань ... байгаа. Теэд мүнөө энэ гол шалта... гэжэ хэлсэдэг болонхой. Юун бэ ...иимэ байгаалигүй хотонуудташье hуу... хүн үндэр наhанда хүрэдэг байна

...наhалха хэдэн шалтагаан бии гэжэ ...тоологдоно. Нэгэдэхеэр, хүнэй эхэ, эсэ... уг удамынь хэды наhа хүрэдэг бай... ...ехэ удха шанартай. Энэ шиидхэхы ...байжа болоо. Гэбэшье зарим ушарта ...гөө үндэр наhыень абаншьегүй ...ушарнууд дайралдадаг ааб даа.

...рээр, ута наhатан бүхы наhаараа ха... ...дэг. Пенсидэ гараад, ядамаргүй hуу... ...шье haa, шадал соогоо хүдэлжэл бай... Тиин олон жэл соо ажабайдалайнгаа ...хубилганагүй бшуу.

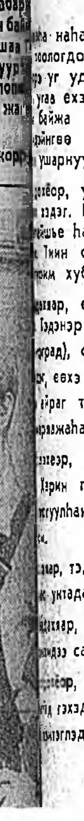
...ээр, ехэ юумэн эдеэ хоолhoo дул... ...дэнэр жэмэс (илангаяа абрикос бо... ...рад), овощ, hамар болон мед үргэлж, ехэ тоhо ехээр хэрэглэдэггүй. Үдэ... ...тараг мэтын унда уудаг. Үлүү ...жаhан зон тэдэнэй дунда байдаггүй.

...ээр, тэдэнэй олонхинь тамхи тата... Харин ганса нэгэниинь татадаг hаа, ...үүлhэн набшаhан тамхи гааhаар та...

...ээр, тэдэ үргэhэ hайтай зон. Сүүдхын ...уктадаг.

...ээр, олон час газаа агаарта үнгэргэ... ...саад сэсэрлиг соо ажал хэдэг юм.

...ээр, эдэмнай уужам тэнюун сэдьхэл... ...гэхэдэ, сухалдажа, хирзаганажа бай... ...глэдэггүй, гэмэргэн бэшэ зон байна.

Армен ХАНБАБЯН.
(АПН).

АТОМНА СТАНЦИИН реакторай дэргэдэхи зоныс атомщигууд «муухай газар» гэжэ нэрлэдэг. Эндэ саг үргэлжэ радиаци байдаг, айхабтар халуун ба уйгаргүй шииг нойтотой юм.

Хүнүүдэй ажалладаг зоно ба энэ муухай газарай хоорондонь бүнхэгэр ехэ хамгаалалта байдаг. Тэрэ хайша хайшаа 30 метр шахуу болодог, харин ханын зузааниинь метр хахад юм. Ямаршье юумэнэй болоо hаа, энэ хамгаалалта hандарха ёhогүй. Жэшээнь, тус станциин байдаг оршондо гэнтэ газар ехээр хүдэлжэ, кабельдань богони замыкани боложо, реактор шадар түймэр эхилжэ, даралта болон радиациин хэмжээн эрид дээшэлбэ гэлэй. Энэ үедэ дээрэhээ үшөө ашаатай самоледойшье унаа hаань, тэрэ бүнхэгэр хамгаалалтань hандарха ёhогүй. Тингээгүй hаань, тэндэ ажаллагшадай амии наhанда, бэедэнь зайлашагүй ехэ аюул тохёолдуулагдаха, тойроод байhан олон километр газар бузарлагдаха юм.

Эндэ ямар бэрхэшээл бииб гэхэдэ, тэрэ бүнхэгэр хамгаалалтань сулагы юумэн бэшэ, харин «муухай» газарhaa ороhон элдэб олон кабель ба соргонуудаар hээшэгдэhэн байха юм.

АЮУЛГҮЙЕ ХАНГАХА ХЭРЭГСЭЛ

— Түбхын түрүүндэ тэдэ электрын элшэ таhалгаряагүй ябуулха хэрэг хангаха ёhотой,— гэжэ Электрокерамикын ВНИИ-гэй лабораториие даагша Николай Минаков хөөрэнэ.— Эндэ түбэгтэй зүйл юун бэ гэхэдэ, айхабтар ехэ шииг нойтон изоляциин эсэргүүсэлтые ехээр доошолуулдаг. Харин реактор шадар бүхы изолятор уhаар бүрхөөгдэнхэй байдаг. Тиигээд тэрэ үргэлжэдөө керамическа бэшэ ха юм. Тэрэ түмэр хубинуудтай. Уhан гээшэмнай аргагүй hайн проводник гэжэ мэдээжэ.

Тиин иимэ эрхэ байдалда богони замыкани болохогүйгөөр манай изолятор хэгдэнхэй. Цельсеэр 1000 градус халуун болоходонь, кабель дүрэжэ эхилдэг. Тиин ямаршье ехэ түймэрэй болоо hаань, манай хэhэн изолятор кабеляар дамжан ерэhэн галые таhа сохижо, зоной ажаллажа байhан газарта тэрэнэй орохогүйгөөр хэгдэнхэй. Мүн радиацишье тэрэниие дабажа шадахагүй.

Хэрбээ кабелиин дүрэжэ эхилээ hаань, электрын элшэ таhалдашаха байна. Харин тэрээнгүйгөөр түймэр сараха автоматическа хэрэгсэлнүүд хүдэлхэгүй. Тиимэhээ авариин эхилhэнhээ хойшо үшөө арбан секунда манай изоляци бүнхэгэр соохи аппаратурые электрын элшээр хангана.

Манай изоляци тусхай керамикаар хэгдэнхэй. Тэрэниие туршан шалгахадаа, тон халуун, шииг нойтотой эрхэ байдалда тоогоор олон дахин сохюулаа, тиигээд хоёр часай туршада кислотагай ба щелочиин растворнууд соо «бусалгаа», радиоактивна элшэдэ оруулаа, шатаагаа, даралтыень элдэб эсээр хубилгаа. Теэд тэрэ материалнай яагаашьегүй, тэрээн соомнай юуншье ороогүй, мүн түмэр армагтай холбоолдоhон газарнуудыньшье яагаашьегүй.

Энэ шэнэ изоляци манай болон хэдэн социалис ороной атомна электростанцинуудта хэрэглэгдэнэ. Тэдэниие бүтээхэ патент США, Япон, ФРГ, Франци худалдажа абаа.

Ирина ДЕМЧЕНКО.
(АПН).

ЛУСУУД ХААНАЙ ОРОНДО

СССР-эй Наукануудай академиин Алас-Дурнын научна түбэй Далайн биологиин институдай эрдэмтэд тэндэхи хизаарай далайн заповедни-гүүд болон заказнигуудай карта хэбэ. Заповеднэ уhанай бүхы янзын ургамал болон амитад, далайн арhата ангуудай хэбтэдэг газарнууд, олзобориин загаhануудай олоороо ябадаг, түрhэ хаядаг газарнууд картада оруулагдаа. «Лусууд хаанай ороноор аяншалга» гэжэ нэрлэгдэhэн хабсаргалтадань далайн заповеднигууд болон заказнигууд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэгдэнэ. Номгон океанай энэ хубида хэгдэhэн научна шэнжэлэлгын үрэ дүнгүүд тухай тусхай бүлэг соо хэлэгдэнэ.

Номгон океанай совет хүбиинь мүн ихтиологууд болон далайн биологуудай элдэб туршалга хэдэг «лабораторинь» болонхой. Агуу Петрой тохойдо байгуулагдаhан манай орондохи түрүүшын далайн заповедник илангаяа ехэ hонирхол үүсхэнэ. Эндэ Приморийн хүйтэн ба Цусимын дулаан урасхалнууд уулзажа, угаа өөрсэ байгаалиин-климатическа эрхэ байдал эндэ тогтонхой. Тиин Дэлхэйн океанай субтропическашье, арктическашье уhанай түлөөлэгшэд энэ тохойдо амидардаг.

Үнэтэ эдеэ хоол ба эмдэ ородог түүхэй эд болоgшо далайн капустын угаа ехэ нөөсэнүүд эндэ бии юм. Уhан дорохи хабсагайнуудай ган забhарнуудта далайн заряанууд байрладаг. Тэдэнэй түрhэниинь щитовидна булшархайн үбшэндэ ехэ туhатай юм. Заряануудай хажууда трепангнууд байдаг. Тэдэнэй бэе соо химическэ женьшеньтэй (хүн үбhэнтэй) адли зүйлнүүд олдонхой. Тэрэниие эдихэдэ, шэнээ тамир нэмэдэг, олон хүндэ үбшэ аргалхада туhа болодог.

Зундаа Агуу Петрой тохойдо акуланууд, hэлмэ-загаhан, дельфинүүд үзэгдэдэг. Мүн котигууд, сивучйнууд, тюленьнүүд, кидүүд хаа-яа ерэдэг юм.

Тэрэ тохойдо үнэтэ үүлтэрэй загаhад, моллюсканууд, водорослинууд үсхэбэрилэгдэнэ, ургуулагдана. Уhан дорохи таримал огородhoo ехэ капуста абтадаг.

Манай Алас-Дурна зүгтэхи бүхы далайнууд үнэтэ зүйлнүүдээр элбэг, баялиг ехэтэй юм. Тэрэ субтропигуудhaa Арктика хүрэтэр хабтайн нэмжыдэг шуу. Тиимэhээ эндэ хэдэн олон заказнигууд байгуулагданхай. Морж, калан, тюлень гэхэ мэтэ амитадые хиналтагүйгөөр олзоборилго хоригдонхой. Тэдэнэй байдаг аралнуудай оршон тойрондо ажахын али бүхы ябуулга хоригдонхой. Самолёдуудшье тэрээгүүр ниидэдэггүй. Энээнэй ашаар далайн амитадай hүрэгүүд, олзоборилгын загаhанууд олошороо. Моржнууд Камчаткын эрьедэ урдань байдаг газартаа бусаа. Мүнөө тэдэнэй тоо 12 мянга болонхой. Осьминогууд Восточный гэжэ портын сэбэрлэгдэдэг уhанда бусаа.

Тамара КАЛИБЕРОВА.
(АПН).

ШЭНЭ АРГААР

Харьковтахи зэр зэмсэгүүдэй заводто хэгдэhэн шүдэнэй протезүүд алтан шэнгеэр харагдаха юм. Үнэн дээрээ тэдэ жэбэрдэггүй буладаар хэгдээд, тэдээндэ агааргүй байдалда элдэб зүйлнүүд «сасагдаhан» байна. СССР-тэ ухаалагдаhан энэ технологиие США, ФРГ, Франци, Итали болон бусад олон оронойхид эдлэхэ эрхэ (патент) худалдан абанхай.

Элдэб материалаар шүдэ хэдэг гээшэ ааб даа. Гээшье тэдэ бүгэдэ hанаhанда хүрэдэггүй юм. Жэшээнь, жэбэрдэггүй булад тон hайн бэшэ. Шаажан болон металлокерамика медико-биологиинишье, гоё hайханайшье талаар бараг hайн аад, балай бүхэ бэшэ юм. Тэдэниие үйлэдбэрилхэ технологиин хэды hайжарбашье, тэдэ мүнөөдэө алтан шүдэнhөө үнэтэй. Пластмасса шүдэн технологическа талаар хүнгэн, мүн үнөөр хямда тула стоматологидо үргэнөөр хэрэглэгдэбэшье, иимэ бэхи бүхэ бэшэ, үнгэньшье ябан муудадаг байна.

— Бидэнэр алтан гэжэ hанахаар протезүүдые хэдэг болохо гэжэ шиидэнэн юмди, — гэжэ Харьковай политехническэ институдай доцент Анатолий Котляр хөөрэнэ.— Энэ зорилгоор вакуумно-плазменна технологиин ашаар шиидхээбди. Ушарынь хадаа жэбэрдэггүй металлаар хэhэн шүдэ агааргүй байдалда байлгаад, тэрээн дээрэ элдэб олон зүйлэй тооhо hуулгаха арга hанаалаабди. Тэдэ зүйлнүүднай ямар бэ гэхэдэ, нитрид, оксинитрид, карбооксинитрид, цианонитрид болон титанай, мүн цирконийн монооксид болоно. Медико-биологическа шэнжэлэлгэ юу харуулааб гэхэдэ, эдэнь химическэ талаар тогтууритай шэнжэтэй, хорогүй, мүн хүнэй организмда hайнаар «тааралдадаг» юм.

Шэнэ протезүүд (коронконууд) огто хорогүй гэжэ туршалга харуулжа, СССР-эй Элүүрые хамгаалгын министерство тэдэниие медицинэдэ хэрэглэхэ зүбшөөл үгөө.

Иимэ «алтан» протез бүтээлгэ хоёр шатаhаа бүридэнэ. Нэгэдэхинь—стоматологическа поликлиникэдэ түмэр шүдэниинь хэгдэнэ. Хоёрдохинь—промышленна үндэhөөр тэрэ протездэ олон үетэй элдэб зүйлэй тооhон вакуумно-плазменна техникын туhаламжаар hуулгагдадаг.

Иимэ протезүүд ехэ hайн гэжэ харагдаа. Тэдэ химическэ талаар тогтууритай байлгаараа тон эрхим шанарай алтантай адли байдаг.

Николай НЕСВИТЕНКО,
АПН-эй корр.

ДҮЛЭТЭ ЖЭЛНҮҮДЭЙ БААТАРНУУД

МОРИН СЭРЭГШЫН ХУБИ ЗАЯАН

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаһан морин сэрэгшэдэй — забайкалиинхидай дайшалхы зам тухай ном бэшэжэ байха үедөө архивна материалнуудай дунда шарлашаһан газетэ оложорхибоб. Энэ хадаа генерал Беловой ударидаһан 1-дэхи гвардейскэ кавкорпусой «Гвардеецэ» гэжэ газетын 1945 оной мартын 21-нэй номер байба. Тус номерто толилогдоһон «Эскадрон — добтолгодо» гэжэ материал анхарал татаба. Газетын хуудаһан манай нютагай хүбүүн В. В. Плишкинэй шэн габьяа тухай хөөрэһэн байгаа.

Дайсанай бэхилэлтэнүүдые сүмэ сохин, тэрьедэжэ байгаа немецүүдые бүлэг бүлэгөөрнь үгы хэжэ, гвардеецүүд баруун зүг руу шууҕайн дабшаба.

Хэдэн удаа байлдаануудай һүүлээр тэдэнэр хэдэ хэдэн немец тосхонуудые эзэлээд, частиингаа мүрэниие гаталхадань туһалха гэһэн захиралта абаба. Энэ захиралта дүүргэхэдэнь хүнгэн бэшэ һэн. Немецүүд үсэд нэтэрүүгээр эсэргүүсэхэ гэжэ эскадроной командир, гвардиин капитан В. В. Плишкин мэдэжэ байгаа. Тагнуулшадайшье мэдээсэлнүүд энээниие гэршэлээ. Тиин командир дайсанай бэхилһэн һууринда хэдэн тээһээнь, нэгэ зэргэ добтолхо гэһэн шиидхэбэри абаба. Комэск бүхы сэрэгшэдээ гурбан бүлэг болгожо хубаагаад, лейтенантнууд Вагин Русяев хоёрой бүлэгүүд һууриниие баруун, зүүн тээһээнь добтолхо гэжэ захираад, харин гурбадахи бүлэгые өөрөө дахуулан, немецүүдые сэхэ урдаһаань добтолхоор шиидэбэ.

Һууриниие хэдэн тээһээнь добтолжо эхилхэдэнь, дайсан түр зуура бахардажа, зарим гитлеровецүүд тэрьедэжэ мэдэбэ. Тиибэшье немецүүд һэгээ орожо, бүхы пулемет, автомадуудаараа буудажа эхилбэ. Манай сэрэгшэдэй добтолго аалидашаба. Хэсүү энэ үедэ манай артиллеристнүүд мэргэн буудалгаараа дайсанай пулеметно точконуудые, гэрэй орой сооһоо буудаһан автоматчигуудые дараба. Сержант Флягинай расчет шалгаржа, табан пулемедой уурхай дараһан, 15 гитлеровецүүдые һүнөөһэн байна.

Артиллеристнүүдэй буудалгые һамбаашалан, гвардеецүүд урагшаа дабшаба. Шанга тулалдаанай үедэ манай сэрэгшэд дайсанай хоргодоһон гэрнүүдтэ сүмэрэн орожо, тэдэниие үгы хэбэ. Табан час үргэлжэлһэн энэ тулалдаан гвардеецүүдэй илалтаар дүүрэжэ, 38 гитлеровецүүд бэеэ тушааһан, дайсанай 60 сэрэгшэд тэндэ шархяа хатааха баатай болоһон юм. Тиигэжэ командованиин захиралтые комэск Плишкинэй гвардеецүүд дүүргээ бэлэй.

Тэрэ һүниндөө гвардиин капитан Плишкинэй эскадрон баруун тээшээ дабшаһаар, нэгэ тосхон руу сүмэрэн оробо. Теэд гитлеровецүүд хэдэн үхэр буунуудые шэрэжэ асараад, добтолжо байһан манай сэрэгшэдые буудажа захалба. Сэрэгшэднай хэбтэхэ баатай болоо һэн.

Тэрэшье удаа В. В. Плишкин бэлигтэй командир байһанаа гэршэлһэн юм. Һүниин харанхыгаар сэрэгшэдээ дахуулан, байраяа һэлгээд, немецүүдые баруун-хойто зүгһөө гэнтэ сохижо, тэдэнэй гэдэргээ сухариха замые хаажархёо бэлэй. Бүхы тээһээ хүреэлэгдээбди гэжэ һанаһан дайсанай дунда хүл мэгдээн болошобо. Энээниие һамбаашалан, гвардеецүүд баруун тээһээнь эршэтэй түргэнөөр добтолжо, немец гарнизониие һамна сохёод, нэгэшье сэрэгшээ гээнгүй, һууриниие эзэлээ һэн. Бүрин бүтэн гурбан зенитнэ үхэр буу, буу зэбсэгэй хоёр ехэ склад гэхэ мэтэ гвардеецүүдэй гарта ороһон байна.

«Морин сэрэгшэд — гвардеецүүд шууд түргэнөөр дабшажа, дайсаниие тогтон торгонгүй улам саашань үлдөө бэлэй. Тэрьелжэ ябаһан хэрзэгы дайсантай болоһон тулалдаануудта гвардиин капитан Василий Васильевич Плишкинэй дүршэл шадабари улам мүлиржэ, тэрэ эгээн бага гээлтэтэйгээр дайсаниие илажа хүсэд һураһан юм»,— гэжэ дурсагдаһан материал соогоо авторынь, гвардиин капитан Ф. Ильчук бэшэнэ.

Амжалтатайгаар бэелүүлэгдэһэн олон операцинуудай түлөө гвардиин капитан В. В. Плишкин үндэр шагналда — Александр Невскиин ордендо хүртэһэн юм.

В. В. Плишкинэй дээрэ дурсагдаһан шэн габьяата хэрэгүүд тухай хөөрөөндэ иимэ юумэ нэмэлтэй. Василий Васильевич Буряадай алдар суута морин сэрэгэй бригадын ветеран юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнһаа урид КВЖД дээрэ болоһон байлдаануудта тэрэ хабаадалсаһан байна. Дайшалхы Улаан Тугай, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын Дайнай I шатын орденууд, олон медальнууд сэрэгшын шэн зоригто дайшалхы замай гэршэнүүд болоно.

В. В. Плишкинтэй хамта 1-дэхи гвардейскэ дивизидэ алба хэгшэд, Баргажанһаа — Г. И. Бурлаков, Кабанскын районһоо — С. А. Перфильев, мүнөө амиды мэндэ ажаһуугша дайнай бусад ветеранууд тэрэзэн тухай һайн һайхан үгөөр дурсадаг юм. Жэшээнь, 6-дахи гвардейскэ морин сэрэгэй полкдо отделениин командир, сержант ябаһан Г. И. Бурлаков эскадроной командир В. В. Плишкин тухай хөөрэһэн бэшэг намда эльгээгээ һэн. Гвардиин капитан В. В. Плишкинэй эскадрониие командовани бултанда жэшээ болгон заадаг, харин комэскые шэн зоригтой, шадабаритай бэрхэ командир гэжэ үндэрөөр сэгнэдэг байгаа гэжэ Г. И. Бурлаков тэмдэглэнэ. Мүн дайнай үеын газетэнүүдтэ энэ командир тухай толилогдоһон материалнуудые гамтайгаар хадагалжа байһанаа баһа эльгээлсээ һэн. Дүлэтэ жэлнүүдэй халуун амисхаалаар орьёлһон эдэ хуудаһануудта буряад сэрэгшын дайшалхы замай дабаануд — шэмэрүүн хүйтэн 1941 оной үбэл Москва хотые хамгаалга, 6-дахи гвардейскэ кавполкын зэргэдэ дайсанай ара талаһаа хүсэтэй сохилто хэһэн суута рейд, Германиин газар дээрэхи дайнай һүүлшын байлдаанууд...

Илалтын үдэрые Василий Васильевич сэрэгэй госпитальдо угтаһан юм. Врачнууд тэрэниие 2-дохи группын инвалид гэжэ тодорхойлоо бэлэй.

Дайнай урда тээ тэрэ Тимирязевай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын академидэ агрономой мэргэжэл шудалжа гараһан юм. Дайшалхы нүхэдынь энээн тухай мэдэдэг хадаа Плишкинэй эскадроной тусхай даабари дүүргэхэеэ гү, али тагнуулда ошоходо, «Агроном Плишкин фашистнарай бог буртаг үбһэнһөө поли сэбэрлэхэеэ гараа» гэжэ энеэлдэгшэ һэн. Үнэхөөрөөшье, түрэл оронойнгоо, Европын олон гүрэнүүдэй газар дайдые фашис «бог буртагһаа» дайшалхы нүхэдөөрөө хамта тэрэ сэбэрлээ ха юм.

1945 оной октябрь һарада тэрэ Буряад нютагаа бусажа, амгалан тайбан ажалда хамсыгаа шуун оролсобо. Буряад-Монголой АССР-эй Госпланай түрүүлэгшын орлогшоор 1947 оной июнь болотор хүдэлөө. Тиигээд республикын хүдөө ажахын министрэй орлогшоор томилогдожо, 1950 оной һүүл болотор энэ тушаал даажа ябаа һэн.

Дайшалхы үндэр шагналнуудтань 1948 ондо габшагай ажалай шагнал — «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орден нэмээ бэлэй.

Василий Васильевич Плишкин 1951 ондо хүтэлбэрилхы ажалаа орхижо, Буряадай хүдөө ажахын институдай хүдөө ажахын предприятинуудай экономикын ба үйлэдбэри эмхидхэлгын кафедрые даагшаар хүдэлбэ. Энэ ажалдаа 1965 онһоо наһа бараатараа коммунист һэн. Тэрэ үедэ институдай ректор байһан профессор В. Р. Филипповэй, парткомой секретарь байһан Е. Л. Бадмаевай нүхэр В. В. Плишкиндэ үгэһэн партийно-үйлэдбэриин характеристикэ соо иигэжэ бэшээтэй: «В. В. Плишкин таримал ургамалнуудай үргэсые, мал ажалай ашаг шэмые дэлгэрүүлхэ, хүдөө ажахын продукциин оорынь сэнгые хямдаруулха, ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ талаар республикын хүдөө ажахын мэргэжэлтэд болон колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ саг үргэлжэ тодорхой туһаламжа үзүүлнэ».

Василий Васильевич арбаад гаран научна хүдэлмэринүүдэй автор юм.

1963 ондо РСФСР-эй габьяата агроном В. В. Плишкинэй 60 наһатай болоходо, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум тэрэниие Хүндэлэлэй грамотаар шагнаа һэн.

Һаял 62 наһатай боложо ябаад Василий Васильевич наһанһаа нүгшөө бэлэй. Тэрэ хадаа партиин хэрэгтэ үнэн сэхэ, ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандадаг, һайхан абари зантай хүн бэлэй. Би Василий Васильевичые үнинһөө мэдэдэг һэм. Тэрэ сэбэр сэхэ сэдьхэлтэй, ёһотой коммунист байгаа. Дайн тухай, өөрынгөө дайшалхы намтар тухай, хөөрэхэ дурагүй бэлэй. Харин газарай ашаг шэмэ тухай, буртаг үбһые яажа үгы хэхэб гэжэ гү, али сэбэр паарнуудай, газар уһалалгын удха шанар тухай хөөрэлдэхэ ехэ дуратай һэн. Энээнһээ боложо би тэрэнэй дайшалхы шэн зоригто намтарые мэдэнгүй үлэһэн хүм. Василий Васильевич үндэр шагналнуудаа зүүдэггүй, хаа-яа орденскэ колодконуудтай ябахыень харагша һэмби. Түбшэн даруу зантай энэ хүниие шуумар түргэн морин сэрэгшэ, шэн зоригто, бэлигтэй командир байһан юм гэжэ һанахаар бэшэл һэн!

В. В. Плишкин тухай уншагшадта хөөрэхын тула архивай документнүүдые хараһан, сугтаа дайлалдаһан нүхэдэйнь дурсалгануудые суглууһан, мүн Василий Васильевичай гэр бүлынхидые бэдэрһэн хүм. Тэрэнэй наһанайнь нүхэр Зинаида Васильевнатай уулзааб. Хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат, мүнөө амаралтада гаранхай. Василий Васильевичай орденуудаа зүүгээд ороһон фото-зураг эрихэдэмни, «тэрэ орденуудаа зүүдэггүй, тэдээнтэйгээ нэгэтэшье фото-зураг буулгуулаагүй юм» гэжэ харюусаа һэн. Тиибэшье энэ бүлын фото-альбом хараха үедөө һонирхолтой фото-зураг оложорхибоб. Энэ фото-зураг дээрэ республикын Хүдөө ажахын министерствын тэрэ үеын хүтэлбэрилэгшэд: хүдөө ажахын министр В. И. Дубровский, тэрэнэй орлогшонор В. В. Плишкин А. В. Желтый хоёр, мүн бусад хэдэн нүхэд буулгагданхай. 1950-яад онуудай фото-зураг гэжэ һанагдана.

Василий Васильевич Плишкинэй гэр бүлынхид тухай хэдэн үгэ хэлэлтэй. Зинаида Васильевна нүхэрынь 1942 онһоо партиин гэшүүн, олон жэлнүүдэй туршада партийно-совет органуудта, республикын вузуудта хүдэлһэн намтартай. Плишкинтэнэй бүлэ хоёр басагатай һэн. Ехэ басаганиинь — Ирина Васильевна — техническэ эрдэмэй кандидат, доцент юм. Надежда Васильевна дүүнь Москвагай авиационно институт дүүргээд, дуратай мэргэжэлээрээ оронойнгоо түб хотодо хүдэлнэ. Эсэгынгээ һайхан нэрэ нэрлүүлжэ ябагша иимэ бэрхэ басагад ха юм.

С. ХАНДАЖАПОВ,
дайнай ба ажалай ветеран.

Мухар-Шэбэрэй райпогой Октябрьска сельпогой коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн алдартай юм.

— Түсэб бэлэхэнээр дүүргэгдээгүй. Жэшээлхэдэ, бууза шанадаг 1-дэхи столовын коллектив ходоодоо оролдожо ажаллана. Хэһэн буузануудынь амтатай, шанартай байдаг. Эндэ столовые даагша Т. Б. Мальцева гэгшын хубита нилээд ехэ. Тэрэшэлэн магазинуудые даагшанар П. Т. Иванова, Д. Ц. Цыренова, наймаалагшад Д. Цыренова, Д. Санжиева, Н. Цыренова, Р. Эрдынеева болон бусад һайнаар ажаллана,— гэжэ Октябрьска сельпогой түрүүлэгшэ Б. Д. Будажапов хөөрэбэ.

Олоной оролдолгоор тус сельпогой коллектив байгша оной нэгэдэхи кварталай түсэб урид дүүргэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хушуун-Үзүүрэй худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд Нина Цыренова, Рыгзема Эрдынеева.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС АПН

ҺАЙНДЭРЭЙ ОРШОН БАЙДАЛДА

БЕРЛИН. Эдэ үдэрнүүдтэ ГДР-эй хото городууд болон һуурин тосхонууд гоё һайханаар шэмэглэгдэжэ, һайндэрэй оршон байдалда эзэлэгдэжэ байна. Партиин урдахи съездһээ хойшо үнгэрһэн саг соо хэһэн хүдэлмэриингоо дүнгүүдые делегадууд согсолно, хүгжэнги социализм байгуулгын замаар республикынгаа саашадаашье урагшаа дабшалтын хараа түсэбүүдые тодорхойлно.

СЕПГ-гэй XI съездын хүдэлмэри немец хүдэлмэрилэгшэдэй хүдэлөөнэй түүхын бусад хоёр гайхамшагта һара үдэрые һайндэрлэлгэтэй — Германиин пролетариадай вождь Э. Тельманэй түрэһөөр 100 жэлэй ойтой, СЕПГ-гэй байгуулагдаһаар 40 жэлэй ойтой тудалдаба. Республикын ажалшадай дайшалхы манлайн бата нэгэдэлэй болон нягта жагсаалай. СЕПГ-дэ үнгэргэгдэжэ байһан съездын урда тээхи тоосоото-һунгалтын кампаниин дүнгүүдһээ үндэһэтэй зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө ГДР-эй коммунистнуудай хоёр миллионһоо үлүү гэшүүдэй үндэр ехэ харюусалгатай байлгын толотомо гэршэ болоно. КПСС болон СССР-тэй аха дүү ёһоной эбдэршэгүй бата холбоо барисаан, социалис гүрэнүүдэй хани нэгэдэлдэ ГДР-эй эзэлдэг бата бэхи һуури хадаа республикын урагшаа амжалтатайгаар дабшалгын найдамтай гэршэ жэшээ болодог байгаа, саашадаашье болохо байна гэжэ СЕПГ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Э. Хонеккер тэмдэглэбэ.

ИКП-гэй СЪЕЗД ХҮДЭЛМЭРЕЭ ДҮҮРГЭБЭ

ФЛОРЕНЦИ. Италиин Компартиин эндэ боложо байһан XVII съезд дээрэ ИКП-гэй Генеральна секретарь А. Натта түгэсхэлэй үгэ хэлэбэ.

ИКП-е сурталбодолоо, политикаяа, партиин эмхидхэлэй байгууламжые шэнэдхэн хубилгаха, ороноо хүтэлбэрилхэ, эгээл зүб шиидхэбэринүүдые дурадхаха аргатай Европын зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй гол хубинь болохо мүнөө үеын реформаторска парти болгожо хубилгахын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэхэ гэһэн хүндэ хүшэр зорилго бидэ урдаа табиһан байгаабди гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

XVII съездын хүдэлмэрилхэ үдэрнүүдтэ Дундада далай дээрэ, мүн бусад районуудта тохёолдоһон дайнай аюул улам һүжэржэ, бүри түгшүүрилтэй болоһон байгаа гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Ливидэ США-гай буу зэбсэгээр добтолгын аюул улам үргэдэжэ байна. «Европо ооһэдынгөө уряа гаргаха ёһотой. Ямаршье сагта Дундада далай дээрэ дайнай аюул һүжэрхэдөө болохо байна гэжэ урда тээнь ьшье мэдүүлһэн байгаабди, мүнөөшье баталнабди».

Флоренцидэ боложо байһан съездын һүүлээр нэгэдэлээ улам батадхажа, бүри эдэбхитэйгээр хүдэлхэ ёһотойбди гэжэ съездын хүдэлмэриин эхиндэ мэдүүлээ һэмди гэжэ А. Натта хэлэбэ.

Энээниие бидэ туйлаабди. «Манай съезд дээрэ эб найрамдалай, эрхэ сүлөөгэй, социалис үг зорилгонуудай хэрэг илан мандаба» гэһэн үгэнүүдээр тэрэ үгэеэ түгэсхөө.

Съездын гол документээр — тезисүүдээр дуугаа үгэлгэ һүнн орой болобо. Тезисүүд олонхиин дуугаар һайшаагдаа, дуугаа үгэлгын үедэ 17 делегат һаналаа барнһан байха юм.

Партиин хүтэлбэрилхы шэнэ органуудые һунгалгаар ИКП-гэй XVII съезд дүүрэбэ. Алессандро Натта Италиин Компартиин Генеральна секретаряар һунгагдаа. П. Буфалини ИКП-гэй Центральна хиналтын комиссиин түрүүлэгшээр һунгагдаба.

ФОТОВЫСТАВКЭ НЭЭГДЭБЭ

ПХЕНЬЯН. КПСС-эй XXVII съездэ зорюулагдаһан фотовыставкэ республикын ниислэл хотодо нээгдэбэ. Гадаадын оронуудтай КНДР-эй соёлой холбоо барисаа тогтоолгын комитет, корей-совет хани барисаанай бүлгэм тэрэниие эмхидхээ. Эндэ табигдаһан олон арбаад фото-зурагууд совет коммунистнуудай дээдын хуралдаанай хүдэлмэриин гайхамшагта үдэрнүүдые тобойсо хурсаар харуулна, социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха талаар СССР-тэ зохёон байгуулагдажа байһан хүдэлмэриин үргэн дэлисые элирхэйлэн гэршэлнэ.

Гадаадын оронуудтай соёлой холбоо барисаа тогтоолгын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Ли Хен Сик түрүүшын айлшадай урда үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй XXVII съезд хадаа партиин, бүхы совет арадай ажабайдалда болоһон үргэн ехэ үйлэ хэрэг, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, дэлхэй дээрэ бата эб найрамдал хангаха талаар шэглүүлэгдэһэн толотомо гэршэ жэшээ болобо гэжэ тэмдэглээ. Энэ хуралдаанай шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ ехэ амжалтануудые туйлахыень КНДР-эй ажалшад совет аха дүүнэртээ үнэн зүрхэнһөө хүсэнэ, эб найрамдалта үүсхэлнүүдыень халуунаар һайшаан дэмжэнэ.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТАЛА БАРИГШАДАЙ ЖАГСААЛ

САН-ФРАНЦИСКО. Ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгада эсэргүү тэмсэлэй уряа лозунгнууд доро үнгэргэгдэжэ байһан «Эб найрамдалай жагсаалда» хабаадагшад США соогуур хүндэ хүшэр замгаталжа американ ниислэл хотодо хүрэжэ ерэбэ. Эб найрамдалай түлөө тэмсэлшэд Лас-Вегаста хүрэхэдөө, энэ хүшэр хүндэ замда дэмы гараагүй байһанаа ойлгоо һэн. Ушарынь гэхэдэ, американ олонниитэ тэдэниие хаа хаанагүй халуунаар угтаһан байгаа.

Жагсаалда хабаадагшад һүүлшынгээ һүниие Лас-Вегаста ажаһуугшадай байшангууд соо үнгэргэбэ. «Городой хүтэлбэрилэгшэд» майханта лагерь байгуулхыень хориһон байгаа. Түрүүшын үдэрһөө хойшо засагаархид жагсаалда хабаадагшадта али бүхы аргаар һаад тойбо татахые оролдоо һэн. Тиигээшье һаань, эгээлэй юрын американецууд тэдэнэртэ туһаламжа үзүүлдэг, гэртээ хонуулдаг байгаа бшуу.

Лас-Вегаста ажаһуугшадта эб найрамдалай тала баригшадай уряа лозунгнууд хооһон [illegible] бшэ юм. Ушарынь гэхэдэ, дүтэ шадар ородог [illegible] гэжэ агаарай сэрэгэй баазаһаа сэрэгэй самоледууд таһалгаряагүй дэгдэжэ, городой аажам байдалые шууяа хүлгөөтэй болгожорхидог. Дүтэ шадархи ядерна полигон дээрэ ээлжээтэ туршалга хэхэ бүхэндэнь оршон тойронхи газар дайда доһолон дорьбожо байдаг.

ДЭЛХЭЙН ХҮН ЗОНОЙ ТОО

НЬЮ-ЙОРК. Дэлхэйн хүн зоной тоо минута бүхэндэ 156 хүноор нэмэдэг юм гэжэ хүн зоной талаар ООН-ой фондын гүйсэдхэхэ директор Р. Салас мэдээсэбэ. Энээндэ үндэһэлэн, жэлэй турша соо 80 миллион хүн ургаж нэмэнэ, энэ зуун жэлэй һүүл багта жэл бүри 90 миллион хүноор олошорхо байна. Мүнөө хүн зоной тоогой 4,92 миллиардда хүрэжэ байгаа һаань, 2000 ондо 6,12 миллиардда, харин 2100 ондо 10,5 миллиардда хүрэхэ байна.

Манай дэлхэй дээрэхи хүгжэлтэ дэбжэлтэ айхабтар хурдан түргэнөөр дабшана. ООН-ой багсаамжалгануудай ёһоор, 2100 ондо газар дэлхэйн хүн зоной хахадһаа дээшэ хубинь хото городуудта ажаһууха юм.

2000 ондо 10 миллионһоо дээшэ хүн зонтой 22 мантан томо хото бии болохо, 18 иимэ хото хүгжэжэ байгаа оронуудта байгуулагдахаар хүлеэгдэнэ. Багсаамжалгануудай ёһоор, Мехикэ дэлхэй дээрэ эгээл томо ехэ хото боложо, 26,3 миллион хүн тэндэ ажаһууха байна. Энэнь мүнөө Канада шэнги ороной хүн зонһоо үлүү олон гэжэ тэмдэглэлтэй.

Хурдан түргэн хүгжэлтэ хүн түрэлтэнэй үмэнэ айхабтар орёо зорилгонуудые табина. Тэдэниие зүбшэн хэлсэхын тула ООН-ой фонд ерээдүйн хото городуудай хүн зоной үдэсын асуудалнуудаар уласхоорондын конференци майн 19—22 Испаниин Барселоно хотодо үнгэргэхэ юм.

ОСНАА-гай КОНФЕРЕНЦИ НЭЭГДЭБЭ

КАБУЛ. Уласхоорондын мэдээсэлэй шэнэ гурим тушаа Ази болон Африкын арадуудай һаналаа нэгэдэлгын эмхиин (ОСНАА) хоёрдохи конференци Афганистанай ниислэл хотодо боложо байна. Конференциин хүдэлмэридэ дэлхэйн элдэб оронуудай 50 гаран делегаци, мүн уласхоорондын 8 эмхиин түлөөлэгшэд хабаадана.

Афганистанай Арадай-демократическа партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, ДРА-гай Революционно Соведэй Түрүүлэгшэ Б. Кармалиин бэшэг нээлгын баяр ёһолол дээрэ соносхогдон уншагдаба.

БОЛОХОЁО БАЙҺАН ЗҮБЛӨӨН

ДЕЛИ. Гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй хабаадалгатайгаар бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронуудай залан хүтэлбэрилгын бюрогой апрелиин 16-да Индиин ниислэл хотодо нээгдэһэн заседани эб найрамдалай, буу зэбсэгүүдые хуряалгын ба хүгжэлтын асуудалнуудаар шухала үүргэ дүүргэхэ байна гэжэ Индиин гадаадын хэрэгүүдэй гүрэнэй министр К. Р. Нараянан эндэ үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэбэ. Бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронууд буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулхын түлөө, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряахын, хёмороо зүришэлдөөнүүдые политическэ аргаар гуримшуулан шиидхэхын түлөө, «хүйтэн дайнай» онол аргануудые усадхан зайсуулхын түлөө тэмсэнэ гэжэ тэрэ хэлээ.

Залуу гүрэнүүд уласхоорондын экономическа шэнэ гурим тогтоохын түлөө ехэ оролдолго гаргана гэжэ гүрэнэй министр мүн лэ тэмдэглэбэ.

СПОРТ

СУУТА БАРИЛГАШАНАЙ ШАНГАЙ ТҮЛӨӨ

Энэ үдэр «Труд» бүлгэмэй Спортын байшан соо сугларһан хүнүүд «матэ», «иппон», «кока», «юко», «такета» болон бусад япон үгэнүүдые шагнахадаа, гайхаһаншье байжа болохо. Ушарынь юуб гэхэдэ, япон арадай национальна барилдаагаар — дзюдогоор мүрысөөн манай республикада хаа-яа үнгэргэгдэдэг гээшэ. Сэхыень хэлэхэдэ, спортын энэ зүйл манай республикада хүгжөөгдэжэ эхилһэн һаяа 5—6 жэл болоо байна.

Манай республикын суута барилгашан — 1-дэхи СМУ-гай хангалгын таһагай начальнигай орлогшо, Социалис Ажалай Герой Борис Алексеевич Полторацкий шанда хүртэхын түлөө дзюдо барилдаагаар заршалта гурбадахи мүрысөөн һаяхан эндэ үнгэргэгдэбэ.

Барилгын ба промышленна барилгын материалнуудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомтой хамта «Труд» бүлгэмэй областной соведэй үнгэргэһэн энэ мүрысөөндэ Ангарск, Братск, Шэтэ, Северобайкальск, Улаан-Үдэ хотонуудай 110 гаран эдир дзюдоист барилдаашад хабаадажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байгаа.

...Мүрысөөнэй ямараар үнгэрһэн тухай хөөрэхынгөө урда тээ дэлхэй дээрэ манай орон дотор энэ барилдаанай хэлбэри хүгжэһэн тухай [illegible] дурдаха һонирхолтой. Дзюдо барилдаагаар Уласхоорондын федераци 1956 ондо байгуулагдаһан. Энэл жэлһээ дэлхэйн чемпионат үнгэргэгдэжэ захалһан түхэлтэй. Мүнөө бүхэдэлхэйн федерацида 120-ёод орон ородог. 1964 ондо Олимпиин нааданууд Токиодо болоходонь, дзюдо тэрэнэй программада түрүүшынхеэ оруулагдаһан юм. 24 жэлэй урда тээ дзюдо СССР-тэ хүгжөөгдэжэ эхилһэн. Тус барилдаагаар бүхэсоюзна федераци 1972 ондо эмхидхэгдэн байгуулагдаһан байгаа. Спортивна 19 разрядтай: доодо шатын 6 разрядтай (киу), дээдэ шатын 12 разрядтай (дан), сихан (гроссмейстер гэхэ гү, али доктор). Дэлхэй дээрэ ори ганса хүн — зуугаад жэлэй урда тээ дзюдо барилдаае бии болгоһон [illegible] Анзор Кибрасшвили — Европын, Шота Чочишвили — олимпиин, Владимир Невзоров [illegible] дэлхэйн чемпион болоһон намтартай.

Эгээн хүнгэн шэгнүүртэ —35 килограмм — манай республикын эдир дзюдоистнууд һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулба. ЛВРЗ-гэй спортклубай түлөөлэгшэ Володя Ракитин түгэсхэлэй мүрысөөндэ «Труд» бүлгэмэй гэшүүн Саша Николаевые диилэжэ, эгээл түрүүлэн суута барилгашанай шанда хүртэһэн байха юм.

Удаадахи шэгнүүртэ Шэтэһээ ерэһэн Миша Леонов онсо өөрын арга дүрэтэй, бар хүсэтэй байжа, түрүү һуури эзэлбэ. А. Иванченко, В. Орлов, А. Беляев гэгшэд удаадахи һууринуудта гараба.

41 килограмм. «Труд» бүлгэмэй барилдаашан, Андрей Мункуевай [illegible] Ангарскын [illegible] Ю. Шухрай, М. Беляев гэгшэдые [illegible] Нютагаймнай хүбүүн эдэбхитэйгээр барилдажа, илалта туйлаһан байна.

Удаадахи шэгнүүртэ «Труд» бүлгэмэй спортсменууд Д. Матвеев З. Дабаев хоёр түгэсхэлэй мүрысөөндэ уулзаба. Тиихэдээ Матвеев һэримжэтэй хёрхоор барилдажа, 5:0 тоотойгоор шүүгээд, нэгэдэхи шанда хүртөө.

49 килограмм. Энэл бүлгэмэй түлөөлэгшэ Чингис Чагдуров гоё һайхан арга дүрэтэй байһанаа харуулжа, С. Васильев (Ангарск), А. Комогоров (Братск) [illegible] чемпион болобо.

Ангарск хотын «Ангара» гэжэ спортклубай [illegible]

Энэ һургуулиин һурагшадай [illegible] баритай байһые Максим Матулевич гэршэлбэ. Тэрэ мүрысөөнэй эрхим бэрхэ барилдаашан гэжэ тоологдобо.

57 килограмм. Андрей Михалев (Улаан-Үдэ), Илья Соха (Ангарск) гэгшэдэй уулзалга илангаяа шанга тэмсэлдэ үнгэрөө. Эндэ нютагаймнай хүбүүн халта булюу байжа, нэгэдэхи һуури эзэлээ. Бусад шэгнүүрнүүдтэ айлшаднай илалта туйлаба. В. Киташкин (Ангарск), И. Казел (Братск), Д. Колотыгин (Ангарск) гэгшэд шалгаржа, суута барилгашанай шангай түлөө [illegible]

«Труд» бүлгэмэй дзюдоист Сергей Вавилов Ангарскын спортсмен Александр Смирновые ороёдоо 5 секунда соо [illegible] тусхай шанда хүртөө.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ.

Манай ороной ниислэл Москвада дүрбэдэхеэ үнгэргэгдэжэ байгаа дэлхэйн ба Европын чемпионадта хоёрдохи уулзалганууд боложо, баһал хүлеэгдээгүй хэрэ дүн асарба. Юуб гэхэдэ, дэлхэйн чемпион Чехословакиин команда дахинаа, энэ удаа ФРГ-гэй командада 3:4 гэһэн тоогоор шүүгдөө һэн. Харин совет суглуулагдамал командын хоккеистнүүд финнүүдые 4:1 гэһэн тоотойгоор илажа, дүрбэн очкотой боложо, турнирай таблицада түрүү һуури эзэлээ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора 2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95 отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 33. Н-01661. Заказ № 88. Индекс 04609